

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ П.В.Кутуєв
« ____ » _____ 20__ р.

Магістерська дисертація
на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності 054 «Соціологія»
на тему: «ВИКОРИСТАННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ У
ВИРІШЕННІ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Виконав:
студент II курсу, групи СЛ-72мп
Тищенко Олексій Олегович _____

Науковий керівник:
доцент кафедри соціології, к. філос. н., доцент
Пиголенко І.В. _____

Рецензент:
Посада, науковий ступінь, вчене звання,
Прізвище, ініціали _____

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.
Студент _____

Київ – 2018 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) за освітньо-професійною програмою

Спеціальність (спеціалізація) – 054 «Соціологія» («Врегулювання конфліктів та медіація»)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
П.В.Кутуєв
«___» _____ 2018 р.

**ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту
Тищенко Олексій Олегович**

1. Тема дисертації «**Використання процедури медіації у вирішенні сімейних конфліктів**», науковий керівник дисертації Піголенко Ігор Вікторович, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології, затверджені наказом по університету від «07» листопада 2018 р. № 4101-с
2. Термін подання студентом дисертації 07 грудня 2018 р.
3. Об'єкт дослідження – сімейні конфлікти.
4. Предмет дослідження – ефективність процедури медіації у вирішенні сімейних конфліктів.
5. Мета дослідження – виявлення ефективності застосування сімейної медіації. Відповідно до мети, необхідним є виконання таких завдань
  - визначити поняття «сімейний конфлікт»;
  - виявити основні причини конфліктів і здійснити аналіз їх впливу на конфліктність в сім'ї;
  - розглянути класифікації конфліктів в ситуаціях сімейного життя;
  - проаналізувати медіації, як спосіб вирішення сімейних конфліктів.
6. Орієнтовний перелік графічного (ілюстративного) матеріалу
7. Орієнтовний перелік публікацій
8. Дата видачі завдання СЛ72мп – 15.10.2018

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Термін виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1.	Визначення напрямку дослідження	28.08.2018 - 06.09.2018	
2.	Формування джерельної бази	07.09.2018 -	

	дослідження	20.09.2018	
3.	Складання розгорнутого плану	21.09.2018 - 27.09.2018	
4.	Написання вступу до роботи (визначення об'єкту, предмету, мети та завдань)	28.09.2018 - 10.10.2018	
5.	Підготовка і написання I розділу дисертації (ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ)	11.10.2018 - 24.10.2018	
6.	Написання II розділу (ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ВИРІШЕННІ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ)	11.10.2018 - 24.10.2018	
7.	Підготовка програми та інструментарію дослідження	25.10.2018 - 08.11.2018	
8.	Проведення дослідження та аналіз зібраних даних	09.11.2018 - 15.11.2018	
9.	Написання III розділу, висновків та коригування списку літератури.	15.11.2018 – 29.11.2018	
10.	Підготовка реферату магістерської дисертації	30.11.2018 – 5.12.2018	
11.	Передача магістерської дисертації на кафедрі	12.12.2018	

Студент

О.О. Тищенко

Науковий керівник дисертації

І.В. Пиголенко

АНОТАЦІЯ

Тищенко О.О. «Використання процедури медіації у вирішенні сімейних конфліктів». — На правах рукопису.

Магістерська дисертація за спеціальністю 054 – Соціологія. –

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», кафедра соціології. – Київ, 2018. – 93 с., 13 іл., список джерел з 76 найменувань, 2 додатка.

Дисертація присвячена проблемі формування ефективної процедури медіації в сімейних конфліктах в умовах українського суспільства. В роботі узагальнені теоретичні підходи до визначення поняття «Сімейна медіація» та її структурних елементів. Виявлено проблеми та чинники формування ефективної процедури медіації в сімейних конфліктах в Україні. Розглянуто сучасні теорії, які пояснюють сімейний конфлікт та підходи урегулювання в період суспільних трансформацій. Проаналізовано підходи до аналізу сімейної медіації, що склались в межах українських та закордонних дослідницьких центрів. Встановлено типові характеристики сімейної медіації та урегулювання конфліктів українців та її динаміку.

Ключові слова: сімейні конфлікти, сімейна медіація, медіатор, урегулювання конфліктів, інститут сім'ї, цінності, ефективність процедури медіації.

ABSTRACT

Tishchenko O.O. «Mediation procedure in resolving family conflicts.» — Manuscript.

Master's thesis on speciality 8.03010101 – Sociology. – National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Department of sociology. – Kyiv, 2018. – 93 p., 13 fig., 76 sources, 2 appendix.

The dissertation is devoted to the problem of formation of effective mediation procedure in family conflicts in the conditions of Ukrainian society. The paper generalizes theoretical approaches to the definition of "Family Mediation" and its

structural elements. The problems and factors of formation of effective mediation procedure in family conflicts in Ukraine are revealed. The contemporary theories explaining the revealing family conflict and the approaches of regulation during the period of social transformations are considered. The approaches to the analysis of family mediation developed within the framework of Ukrainian and foreign research centers have been analyzed. The typical characteristics of family mediation and settlement of conflicts of Ukrainians and their dynamics are established.

Key words: family conflicts, family mediation, mediator, conflict resolution, family institution, values, effectiveness of mediation procedure.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ	11
1.1.. Визначення і сутність поняття «подружні конфлікти».....	11
1.2. Природа виникнення конфліктів в сім'ях.	16
1.3. Класифікація сімейних конфліктів.....	24
1.3.1. Подружні конфлікти	27
1.3.2. Конфлікти між батьками і дітьми	32
РОЗДІЛ II. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ВИРІШЕННІ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ	42
2.1. Історія вітчизняного вирішення сімейних конфліктів.....	42
2.2. Загальна характеристика медіації як способу досудового вирішення конфлікту	46
2.3. Сильні і слабкі сторони медіації.....	50
2.4. Медіація та програми з підготовки подружжя в сімейних конфліктах і її ефективність в Україні.	57
РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ З ВИЯВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ	65
3.1. Програма соціологічного дослідження на тему «Виявлення ефективності процедури медіації в сімейних конфліктах.»	65
3.2. Аналіз результатів соціологічного дослідження	67
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зміна інститутів громадянського права і процесуальних норм, яке активно відбувається в даний час, може підтвердити початок другого етапу вдосконалення вітчизняної правової системи. На сьогоднішній день з великою впевненістю можна упевнитися в завершенні перехідного періоду в розвитку нашої країни, на шляху від планової економіки до ринкової і становлення основних правових інститутів, які забезпечують її стандартну діяльність. Але закони зростання вказують на те, що при досягненні однієї мети, за собою потягне організацію наступної і проходження нових завдань, пов'язаних з нею. Здається, що друга хвиля зміни законодавства вказана установками глобалізації, приєднання України в загальноєвропейську сім'ю права з невід'ємними правовими стандартами захисту прав людини і моральність економічного обороту.

Гармонія родини – це фундамент соціальної незмінності. Якщо в родині дуже часто трапляються конфлікти на різних підґрунтях, але не розробляються будь - які шляхи вирішення, то тоді шкода наноситься не тільки сім'ї, але і всьому суспільству в цілому.

Останнім часом при вирішенні конфліктів в сім'ї сила судового врегулювання стала слабкою. В судовому досвіді процедура примирення, яка проводиться перед розлученням, виконується лише для формальності, що б швидше закінчити справу. У судовій практиці процедуру примирення перед розлученням виконують «для проформи», щоб довести до кінця справу якомога швидше. До того ж, не нормативність процедури також знижує ефективність судового примирення.

Найчастіше сімейні конфлікти відбуваються на тлі побуту, багато з яких накопичувалися досить тривалий час, що викликає ускладнення в їх вирішенні. У таких випадках сторонам конфлікту, законодавство не може забезпечувати

ефективну допомогу. Коли в конфліктах є морально-етичні фактори, найкращим способом є втручання «Третьої сторони».

Законодавство не зовсім гнучке для врегулювання конфліктів в сім'ї, і в великій кількості випадків, варіант вирішення не задовольняє потреби кожної з сторін. Конфлікти, які стосуються сімейно шлюбних відносин, і не суперечать законам, можуть бути вирішені справедливо і розумно.

В даний час часто зустрічається вирішення конфліктів через суд, і тому сімейні конфлікти набувають юридичну силу. Внаслідок цього, відносини і зв'язок конфліктуючих сторін рідко коли відновлюються. Зберігаючи максимально відносини і поважаючи гідність кожної з сторін, примирення допоможе сприятливо вирішити конфлікти.

Об'єктом дослідження є сімейні конфлікти.

Предметом дослідження є ефективність процедури медіації у вирішенні сімейних конфліктів.

Мета дослідження – виявлення ефективності застосування сімейної медіації. Відповідно до мети, необхідним є виконання таких завдань:

1. визначити поняття «сімейний конфлікт»;
2. виявити основні причини конфліктів і здійснити аналіз їх впливу на конфліктність в сім'ї;
3. розглянути класифікації конфліктів в ситуаціях сімейного життя;
4. проаналізувати медіації, як спосіб вирішення сімейних конфліктів.

Наукова розробленість проблеми дослідження. З питань сімейних конфліктів займалися такі вчені як, В.А. Сисенко [51], І.С. Голода [13], Н.Г.Юркевича [61], Н.В. Гришина[16], А.Г. Шмельов [57], А.Я. Анцупов, А.І. Шипілов [7]. В роботах цих авторів знайшли відображення особливі питання конфліктів у сім'ї, зокрема, розлучення, причини конфліктів, форми конфліктної взаємодії. З досліджень, що стосуються медіації, необхідно виділити роботи М. С. Іванової [30] «Медіація як спосіб захисту прав та інтересів подружжя при розірвання шлюбу».

Здрок О.Н. [29], «Сімейна медіація: світовий досвід та перспективи розвитку в Республіці Білорусь», також істотний внесок у вивченні сімейної медіації внесли такі вчені, як А. Литвинов [41], в роботі «Основний курс медіації: монографія», Л. Паркінсон [60], «Сімейна медіація», Н.Гордійчук [14], «Медіація як «обмін дарами»: до питання про захист інтересів дитини в сімейних спорах».

Методи дослідження. Основний підхід - системний. В основі даного методологічного підходу лежить розгляд об'єкта, як цілісної системи взаємопов'язаних елементів і сутність відносин. Емпіричні методи дослідження. Поглиблені інтерв'ю - метод отримання необхідної інформації шляхом безпосередньої цілеспрямованої бесіди в формі «питання-відповідь, що представляє собою відносно вільний діалог між дослідником і досліджуваним (досліджуваними) на певну тему, тобто метод отримання інформації на основі вербальної (словесної) комунікації.

Метод анкетування, що передбачає жорстко фіксований порядок, зміст і форму запитань, ясну вказівку способів відповіді, причому вони реєструються опитуваним або наодинці з самим собою (заочний опитування), або в присутності анкетера (пряме опитування).

Метод аналізу документів - метод збору даних в ході проведення досліджень систем управління, заснований на застосуванні інформації, зафіксованої в письмовій чи друкованій формі, в електронному вигляді.

Наукова новизна результатів, одержаних в дисертації полягає в тому, що серед багатьох аспектів дослідження сімейних конфліктів, обирають найчастіше вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості, які впливають на прийняття подружжя на себе тієї чи іншої ролі в ситуації тиску і сварки. Аналіз літератури дозволяє нам зробити висновок, що, існує широке поширення тем сімейних конфліктів у вітчизняних дослідженнях, присвячених вивченню індивідуально-психологічних особливостей учасників сімейних конфліктів, що вистачить для вивчення і аналізу.

Теоретична цінність роботи

Теоретична значущість моєї дослідницької роботи полягає в тому, що я на підставі вивчення теми ефективності медіації та специфіки роботи з сімейними конфліктами виявив вплив даної процедури на успішне урегулювання сімейних конфліктів, що в результаті дає змогу популяризувати даний вид урегулювання сімейних конфліктів.

Також, теоретична значущість моєї роботи полягає в тому, що багато підлітків та дорослих можливо звернуть увагу на моє дослідження, і зроблять відповідні висновки, підтверджуючи їх діями.

Виконавча гілка влади має нагоду замислитися, оскільки саме в їх силах створити та забезпечити нормативно-правову базу для ефективного створення сімей, та збереження здорових відносин в сім'ях та психологічного стану громадян України.

Практична цінність роботи полягає в тому, що дані отримані в результаті дослідження, ймовірно, можуть бути використані співробітниками органів РАЦСу, медіаторами, психологами, що займаються сімейними проблемами. Для науки це буде фундаментом для порівняння та аналізу по сімейній медіації та дослідження ефективності її застосування.

Структура магістерської роботи зумовлена логікою дослідження і складається із вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг роботи – 93 сторінки, з них – основного тексту – 70 сторінка. Список використаних джерел містить 78 найменувань.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ

1.1. Визначення і сутність поняття «подружні конфлікти»

Термін «сім'я» вивчають найрізноманітніші науки, і кожна дає своє тлумачення, наприклад в соціології, в юриспруденції, чи психології.

Цей термін має безліч визначень та понять, але в цілому - він заснований на шлюбі або кровнородових відносинах малої групи, члени якої об'єднані спільним проживанням і веденням домашнього господарства, емоційним зв'язком, взаємними обов'язками по відношенню один до одного.

Сім'єю також називається соціальний інститут. Це стійка форма взаємовідносин між людьми, в рамках якого здійснюється основна частина їх повсякденного життя: сексуальні відносини, дітонародження, первинна соціалізація дітей, також значна частина побутового догляду, освітнього і медичного обслуговування, особливо по відношенню к дітям та особам похилого віку. Сім'я, крім того, - це найсильніше джерело емоційних реакцій, в добрій нагоді забезпечує людині підтримку, прийняття, рекреацію.

Сім'я, як вважає В.Н. Дружинін [21], для людини - головний якщо не основний компонент середовища, в якій він живе - як в коконі, першу чверть життя, якщо пощастить, і яку він намагається побудувати все життя.

У повсякденній свідомості поняття шлюб і сім'я можуть ідентифікуватися, але в науці їх прийнято диференціювати. Шлюб є суспільним інститутом, що регулює відносини між статями. А.Г. Харчев [54] визначає шлюб «як історично зміну соціальну форму відносин між чоловіком і жінкою, за допомогою якої суспільство впорядковує і санкціонує статеве життя, встановлює їх подружні, а також батьківські права і обов'язки».

У даний час в більшості випадків шлюб виступає як добровільний союз чоловіка і жінки, заснований на взаємній домовленості, оформлений в установленому законом порядку, спрямований на створення і збереження сім'ї.

Разом зі ступенем свободи в укладенні шлюбу, існує з ступенем його розірвання, іменоване як розлучення. Тому в шлюбній поведінці існують дії партнерів, які призводять до поступового віддалення подружжя один від одного, не минаючи розлучення.

Поняття «сім'я» (на відміну від поняття шлюбу) призначене для характеристики складної системи взаємин подружжя, їхніх дітей, інших родичів. Багато фахівців використовують визначення сім'ї, запропоноване А.Г. Харчова [55]: «Сім'я - це історично пов'язана конкретна система взаємин між подружжям, між батьками і дітьми; це мала соціальна група, члени якої пов'язані шлюбними і батьківськими відносинами, спільністю побуту і взаємною моральною відповідальністю. Соціальна необхідність у сім'ї обумовлена потребою суспільства у фізичному і духовному відтворенні населення ».

У сучасному суспільстві склався звичай у вивченні сім'ї та як соціального інституту, і як малої групи. Юристи, філософи, соціологи в основному вивчають сім'ю як соціальний інститут. Поняття «соціальний інститут» означає міцний набір формальних та неформальних принципів, установок, правил, норм, за допомогою яких суспільство регулює і контролює життєдіяльність людей в важливих сферах. Найчастіше виділяють самі важливі основні соціальні інститути, котрі є в сучасному житті - це сім'я, політика, економіка, релігія і освіту.

Сім'я, як соціальний інститут, в першу чергу, проявляється у відтворенні членів суспільства і їх первинну соціалізацію. Сім'я володіє важливими перевагами в соціалізації особистості.

Але психологи розглядають сім'ю, найчастіше, як невелику групу. Поняття "сім'я" як мала група відкриває великі можливості для сім'ї, щоб допомогти психологу. У психології, це проявляється в тісному контакті один з одним, що є основою для невеликої групи, вона розглядається як соціальна, невелика за складом група, члени якої мають спільні цілі і завдання для виникнення емоційних відносин і особливих цінностей і норм групи.

Грунтуючись на знаннях окремих членів сім'ї, неможливо зрозуміти сім'ю як соціальну групу. Сім'я-це система, яка має можливості і майже завжди розвивається. Якщо відбуваються зміни хоча б в одному елементі правової системи, наприклад, у відносинах подружжя, то напруженість виникає у всій родині. Безлад кожного члена сім'ї також залишає тінь на порушення системи.

Так, «К. Роджерс у своїй класифікації сімейних функцій виділяє наступні сфери сімейної діяльності »:

- Репродуктивна.
- Виховна.
- Господарсько-побутова (отримання господарсько-побутових послуг).
- Економічна (отримання матеріальних засобів).
- Сфера первинного соціального контролю.
- Сфера духовного спілкування.
- Соціально-статусна.
- Дозвільна.
- Емоційна.
- Сексуальна. [48]

Класифікація сімейних функцій, запропонована Єлізаровим О.Н, до якої часто звертаються психологи, виглядає наступним чином:

- Народження і виховання дітей.
- Збереження, розвиток і передача наступним поколінням традиції та цінності суспільства.

Задоволення потреби в почутті безпеки, комфорт на психологічному рівні, почуття цінності та значущості свого «Я», тепла і любові на емоційному тлі:

- Формування положень для зміни особистості членів сім'ї.
- Задоволення потреб в сексуальному плані.
- Задоволення спільного проведення часу.
- Об'єднання в одне ціле, для поділу обов'язків, для ведення загального домашнього господарства, взаємодопомога.

- Потреби та їх задоволення в спілкуванні з близькими людьми, встановлення міцних комунікативних зв'язків.

- Потреби в батьківстві або материнстві, контакт з дітьми, їх вихованні і самовираження в дітях.

- Соціальне спостереження за поведінкою окремих членів сім'ї.

- Формування руху по забезпеченню родини фінансами.

- Відновлення здоров'я членів сім'ї, їх відпочинок, звільнення від стресу.[24]

Гребенникова І.В. виділяє власні функції сім'ї:

- Репродуктивна функція вказує на відтворення життя, продовження людського роду.

- Економічна функція приймає на себе виробництво засобів до життя в суспільстві; оновлення сил дорослих людей, які вони витратили на виробництві; ведення власного домашнього господарства; наявність свого бюджету; підготовка до споживчої діяльності.

- Виховна функція означає розвиток особистісних якостей у дитини; регулярний вплив виховних дій на кожного члена сім'ї на протязі всього життя; дію дітей на батьків, і інших членів сім'ї.

- Комунікативна функція вказує на посередництво сім'ї в контактах своїх членів із засобами масової інформації, літературою, мистецтвом; створення спілкування всередині сім'ї; створення спільного дозвілля і відпочинку.[15]

Концептуальною основою системного підходу до розуміння сім'ї є Загальна теорія систем. Коли щось характеризується як система, кажуть, що це свого роду глибока гармонія, в якій є компоненти, т. Е. Елементи, і схема взаємин між елементами, яка називається структурою.

Сім'я, як і будь-яка система, має різні характеристики:

- Взаємопов'язаність: взаємозалежність окремих елементів всієї системи;

- Холізм: будь-які особливі елементи системи, коли вони об'єднуються в єдине ціле, то отримують нові властивості, що відрізняються від особистих характеристик;

- Структурна організація, яка має основні характеристики- це системність і со-координація елементів в структурі, наявність певних меж, які розкривають взаємини в сім'ї, структуру ролей і згуртованість;

- Відмінна риса процесів всередині системи (переривчастий, безперервний, круговий, спіральний);

- активність і сприйнятливість в розвитку;

- діалектика рівноваги і розвитку.

Сукупність характеристик сімейної групи - це функції, структура, динаміка. Перш за все, розглянемо функції сім'ї. У таких значеннях розглядається поняття "функція" в сімейній психології:

- Ця роль сім'ї як соціального інституту, як невеликої групи виконує по відношенню до суспільства і один до одного;

- Це зовнішні показники характеристик сім'ї у відносинах з суспільством;

- В основному, функція сприймають як дію всіх членів сім'ї, які так чи інакше спрямовані на задоволення їх потреб.

Задоволення потреби в почутті захищеності, комфорту на психологічному рівні, почуття цінності та значущості вашого "я", тепла і любові на емоційному тлі:

- Створення умов для зміни особистості членів сім'ї.

- Задоволення потреб в сексуальному плані.

- Засідання спільної часу.

- Інтеграція в єдине ціле, поділ обов'язків, ведення загального домашнього господарства, взаємодопомога.

- Потреби і їх задоволення в спілкуванні з близькими людьми, встановлення міцних комунікаційних зв'язків.

- Потреби в батьківстві або материнстві, контактах з дітьми, їх виховання і самовираження у дітей.

- Соціальний моніторинг поведінки окремих членів родини.

- Формування руху по забезпеченню сімейними фінансами.

- Відновлення здоров'я членів сім'ї, їх відпочинок, звільнення від стресу.

Гребенникова І. В. розподіляє по можливості власні функції сім'ї:

- Репродуктивна функція вказує на відтворення життя, продовження роду людського.
- Господарська функція бере на себе виробництво засобів життєдіяльності в суспільстві; оновлення сил дорослих, витрачених на виробництво; ведення власного господарства; наявність свого бюджету; підготовка до споживчої діяльності.
- Виховна функція відноситься до розвитку особистісних якостей дитини; регулярному впливу виховних дій на кожного члена сім'ї на протязі всього життя; дії дітей на батьків та інших членів сім'ї.
- Комунікативна функція означає посередництво сім'ї в контактах своїх членів із засобами масової інформації, літературою, мистецтвом; створення комунікації всередині сім'ї; створення спільного дозвілля і відпочинку.[16]

1.2. Природа виникнення конфліктів в сім'ях

Тематика конфліктів має величезне значення для вирішення різних проблем сім'ї. Конфлікти це явище, яке неможливо уникнути в будь-яких сферах життєдіяльності людини, і особливо, як вважають психологи - в сімейному житті.

Сімейні конфлікти діляться, в залежності від суб'єктів взаємодії, на конфлікти між подружжям, між дітьми і батьками, між подружжям та іншими членами сім'ї. Такі конфлікти можуть грати, як негативну, так і позитивну роль, яка сприяє особистісному зростанню, зміцненню сім'ї, сприятливому розвитку взаємин подружжя і всіх їх членів сім'ї, тоді як деструктивний конфлікт руйнує сім'ю і взаємини. Але які б не були обставини і причини, будь-який конфлікт вимагає уваги і вміння з управління і вирішення сварки. Для досягнення всіх цілей потрібно знати які бувають причини виникнення і механізми розвитку конфліктів, що зумовлюють їх чинники. У психології конфлікт вивчається в трьох формах:

1. внутрішньо особистісний конфлікт, який представляє зіткнення протилежних до неї поглядів, інтересів, потреб, приблизно рівних між собою за силою;

2. міжособистісний конфлікт, коли особи, або групи осіб, у яких несумісні

між собою цілі, протиріччя цінностей, або одночасно прагнуть до досягнення однієї і тієї ж мети, але досягнута, може бути лише однією стороною;

3. груповий конфлікт, коли конфліктуючим сторонами є соціальні групи, у яких є несумісні цілі які перешкоджають один одному на шляху до їх досягнення.

Сімейний конфлікт носить вид міжособистісного конфлікту, в основному який носить негативний характер, це явище, що призводить до сімейної дезадаптації.

У науковій літературі, присвяченій психології сім'ї, запропоновані різні їх класифікації. Найчастіше їх поділяють на конструктивні і деструктивні. Критеріями конструктивності служать знаходження вирішення конфліктної ситуації і відсутність у подружжя почуття незадоволеності; про деструктивний характер конфлікту вказують невдоволення сторін, відчуття у подружжя , як емоційна напруга, і неминучість нових сварок і суперечок.

Деструктивні конфлікти викликають почуття неясності, роздратування, досади і знижують задоволеність шлюбом в цілому. Якщо в основному будуть негативні емоції, які закріпляться, то вони будуть приводити у членів сім'ї неприємні відчуття і відчуження, і це послужить причиною розпаду шлюбу.

Ємельянов С. М. розрізняє конфлікти по їх динаміці:

- актуальні конфлікти, які викликані миттєвою причиною;
- прогресуючі конфлікти, характеризуються впертим зростанням напруженості;

- звичні конфлікти, які пов'язані з протиріччями на постійній основі, при сформованих стереотипах поведінки подружжя неможливо виключити без будь-якої допомоги [26].

За своїм характером сімейні конфлікти можуть бути явними і прихованими. У першому випадку подружжя веде відкриту боротьбу, проявляючи вербальну і невербальну агресію; у другому - конфлікти носять затяжний характер, показуються в догляді і тривалому поганій настрій, такі конфлікти важче розпізнати і врегулювати.

Причини виникнення конфліктів, таких як сімейні і зовнішні, різні. Зокрема, вони виникають після появи дітей, через різність бажань батьків в проведенні дозвілля, особливо це проявляється у молодих пар і в наслідок обмеженості матеріальних ресурсів.

Існує безліч причин для звернення до психотерапевта в конфліктах, наприклад, втрата ілюзій, незакінчені відносини з батьківською сім'єю, подружжя зрада, загроза розлучення. При цьому з'являються порушення взаєморозуміння, у одного або обох, подружжя починає бути проявляти егоцентризм, конфліктність.

При появі конфлікту, подружжя намагається самотійно впоратися з проблемами, і використовують «сімейний захист», наприклад знаходження "крайнього"; створення всередині сім'ї "союзу"; емоційний хід; спроби відновити відносини, за рахунок показу себе авторитетною особою; зниження значущості партнера за рахунок здійснення позашлюбних стосунків; ослаблення стану потреби в чуйності «прохолода», шляхом агресивної поведінки; відхилення від задоволення емоційних і сексуальних потреб; створення вимислу про сексуальну або психічної хвороби чоловіка або дружини.

При виникненні і розвитку подружніх конфліктів велику роль відіграють особистісні особливості подружжя, розподіл ролей усередині сім'ї. Було виявлено, що менш конфліктні - це м'які, фемінні чоловіки, а жінки ті, які відрізняються багатою уявою, творчим складом розуму; так само виявлено що

головна конфліктна риса, це та, яка має зневажливе ставлення до потреб та інтересів інших людей.

Існують данні, які показують, що у конфліктних подружніх пар, на відміну від безконфліктних, є розбіжності в поглядах і в розумінні загальнолюдських і внутрішньо сімейних проблем.

Будь-яка поведінка подружжя, будь то позитивна, будь то негативна, може, як підтримати конфлікт, так і знищити його. Конфлікт може спалахувати тоді, коли чоловік і жінка неправильно реагують на існуючі розбіжності, згодом фіксуються на них, і мають намір переконати в своїй правоті; якщо конфлікт відбувається на більш спокійній ноті, коли не з'ясовують хто винен, коли є намір піти на поступки, до примирення, то частота конфліктів йде на спад. Якщо ж в конфлікті обидві сторони розуміють, що винні все ж таки обидві сторони, не вони не намагаються звинуватити іншу сторону, як правило, носять конструктивний характер, ніж деструктивний.

Вважається, що конфлікти між подружжям найчастіше виникають через незадоволення їхніх потреб. «Виходячи з цього, А. І. Ташева виділила в якості основних причин подружніх конфліктів психо-сексуальну несумісність; незадоволеність потреби в значимості свого Я, потреби в позитивних емоціях (відсутність ласки, турботи, уваги і розуміння); надмірне задоволення одним з подружжя своїх потреб (алкоголь, наркотики, витрати тільки на себе; незадоволеність потреби у взаємодопомозі по домашнім проблемам (ведення домашнього господарства, виховання дітей; відмінність потреб у проведенні дозвілля, захопленнях ». [58]

Конфлікти у відносинах також пов'язують з кризами в сім'ях. У перший рік у подружжя помічають конфлікти, на тлі адаптації. Існує і загальновідомий факт, що в цей проміжок часу дуже велика ймовірність розлучень, яка досягає майже 30%. Ступінь другого кризового періоду починається з появою дітей, тоді погіршується можливість зростання в кар'єрі, зменшення часу на хобі і дозвілля, тимчасове зменшення сексуальної активності. При настанні середнього віку у подружжя зазначається третій кризовий період, який

характеризується одноманітністю життя, відсутністю чогось нового в їхньому житті. Вже після 18-24 років спільного життя, четвертий період в житті подружжя, коли на тлі відходу дітей з рідної домівки, почуття самотності, чоловіки мають сексуальні стосунки на стороні.

Існують два основні критичні періоди в розвитку саме в подружніх відносинах.

Перший період відбувається між третім і сьомим роками спільного життя подружжя і може тривати в позитивному тоні протягом всього року. Такий період характеризується згасанням романтичного настрою, ефектні неприйняття контрасту в поведінці чоловіка в періоди любові і сімейного життя, коли подружжя розуміють, що у них дуже різні погляди на речі і не можуть прийти до згоди; наростання напруженості у відносинах і все частіше негативні емоції.

Між 17 і 25 роками шлюбу настає другий кризовий період, Тривалість такого періоду становить кілька років. Його формування схоже на посилення гноблення між подружжям; поява емоційної нестабільності, страху, різних розладів і захворювань; дружина підсилює емоційну залежність, вона переживає про швидке старіння, а бажання чоловіка знайти статеві стосунки на стороні.

У сімейному житті, є чинники, які відбуваються в суспільстві, які можуть сприяти початку конфліктів. Особливо зараз спостерігається зростання соціальної відчуженості, інтерес до культу споживання, робочі зміни подружжя або обоє проводять на роботі, відсутність власного будинку, комфортного добробуту, а також норми сексуальної поведінки, економічна криза, фінанси, соціальна сфера держави.

Важливо розуміти, що сімейні конфлікти мають характер прихований і відкритий. Прихований конфлікт в родині повинен бути виражений явною формулюванням - мовчання, будуть бойкотувати взаємодії у всіх сферах сімейного життя, холод в стосунках подружжя. Відкритий конфлікт

виявляється або розмовами в правильній формі, або словесної агресією, образою, «збитими вершками».

Існують шість видів подружніх конфліктів: справжні, які об'єктивно існують і сприймаються адекватно; умовні, в яких можливість вирішення конфлікту не усвідомлює подружжя; офсетний, що маскує інший конфлікт; приписувані-без власної ролі в походженні конфлікту; латентні, неусвідомлені протиріччя; помилкові, як наслідок неправильного сприйняття чоловіка.

З конфліктами взаємопроникнення подружжя тісно пов'язане на різних рівнях взаємодії. Причини порушення подружньої гармонії, такі як відсутність любові, якості спілкування-відкритість, близькість, взаємна довіра один до одного, співпереживання, конструктивність тощо; є також невідповідність потреб, пов'язаних з комунікацією і фізіологією, невідповідність ціннісної орієнтації і рольової поведінки подружжя і їх ставлення до подружнього партнерства. Також велику роль відіграє самооцінка чоловіка, наскільки близька оцінка другого з подружжя.

Старшенбаум Г. В. «називає серед чинників, що викликають дезадаптацію подружжя, невідповідність культурного рівня, їх розумову і соціальну зрілість, невідповідність системи цінностей і поглядів на життя; невідповідність моделей спілкування і поведінкових характеристик; різні уявлення подружжя про себе і партнерів; низький ступінь прихильності; недостатню сексуальну і загальну психологічну сумісність; невдоволення потреб». [50]

Всі ці обставини можуть бути причиною або сприяти виникненню подружніх конфліктів.

Харитонов А. Н. розглядає подружні конфлікти як один з типів важких ситуацій і виділяє три групи цих таких причин біофізичні, соціальні та психологічні. Останнє він класифікує наступним чином:

Особистісні чинники - психологічна незрілість, егоцентризм подружжя; орієнтованість на минулому, на ранніх стадіях психосексуального розвитку; неадекватна ідентичність, негативні особистісні характеристики - недовіра,

заздрість, почуття провини, ревності, тривога, ненависть, невпевненість в собі, низька самооцінка, агресивність, а також внутрішньо особистісні конфлікти, психологічні травми в ранньому дитинстві та підлітковому віці, високий рівень претензій. [44]

Міжособистісні фактори - зміщення несвідомих очікувань з приводу партнера з його реальною поведінкою; боротьба за лідерство, взаємні переклади, відмінність характерів, відмінності бажань, інтересів, смаків; суперечливе виховання батьків; неповне / повне неприйняття партнера або власних дітей; конфлікти ранніх об'єктних відносин в їх батьківської сім'ї; дистанціювання, труднощі спілкування; зміни; позбавлення батьківської любові, турботи; протиріччя між особистою ролі в структурі сім'ї; низький рівень поінформованості про шлюб, сімейного життя, розвитку і групових, сімейних нормах; відмінності поглядів на сім'ю, роботу; різні підходи до вирішення складних сімейних ситуацій. Об'єктивні ситуаційні і діяльні фактори-напружений характер діяльності, жорсткий графік, вимушене розлучення з сім'єю; зміна роботи дружини, навчання дітей, недостатня матеріальна і побутова підтримка сім'ї.

Суб'єктивні чинники ситуації активності конфлікту - несприятливий характер колективу, панівні відносини, фактор гіперкомпенсації агресивних почуттів на роботі.

Сімейні конфлікти - це взаємини між людьми в родині, які є негативними і руйнівними, оскільки вони об'єднують невдоволення з елементарними потребами і вимагають додаткових зусиль кожного члена сім'ї окремо і всієї родини на шляху до досягнення гармонії, зрілості і нормального функціонування. З кожним подальшим зростанням в складних ситуаціях можуть виникнути наслідки, які можуть порушити психіку, наприклад, стан невдоволення сімейними відносинами, страх в сім'ї, який виникає після великого сімейного конфлікту; психоневрологічне тиск або перешкоди для прояву своїх почуттів, для задоволення потреб; стан провини людини, яка

відчуває відповідальність за кожен конфлікт і сприймає ставлення інших як обвинувальний висновок.

Розвиток цих процесів має певну динаміку, в якій А. Н. Харитонов виділяє три основні варіанти: позитивний, негативний, затяжка-постійна.

З позитивного боку сімейні труднощі розвиваються на наступних етапах: перший - в результаті групи причин, що викликають невдоволення одного або двох членів сім'ї; другий - залучення двох членів сім'ї, інший - з невдоволенням в сім'ї; третій - Авангард основного стану сім'ї, в четвертій дискусії між членами сім'ї про причини конфлікту і пошуку шляхів до його подолання; - п'ятий вибір психологічної допомоги та шляхи, їх прийняття та подолання будь-яких сімейних труднощів.

Якщо розвиток сімейних труднощів призводить до конфліктної взаємодії, це негативний варіант. У перші три етапи, він діє таким же чином, як і в позитивному, потім, на четвертому етапі, уникаючи обговорення в конфліктній ситуації, знайти причини, щоб подолати їх; п'ятий етап-це перерва в стосунках або новий виток зростаючих труднощів, Джем на тому ж рівні розвитку відносин, а після сильних, сімейних труднощів і їх перехід до конфліктів, відбувається розрив, припинення всіх відносин і розпад сім'ї.

У разі постійної динаміки, труднощі виникають в сім'ї, а також перші три етапи попередніх варіантів, потім на четвертому етапі зосередження уваги на прояві ознак сімейної біди, припинення або відмови від обговорення, які повинні бути викликані конфліктами, члени сім'ї відчують, що немає виходу з ситуації, вибір можливостей для подолання; вже на п'ятому етапі, Сімейні труднощі і суперечки, які часто перетворюються в прихованому стані, набуває конструктивний лад

Протягом дуже довгого часу, труднощі в сім'ї призвели до зниження ступеня задоволення від шлюбу. У таких сім'ях найбільш поширений механізм подружньої захисту від розколу, за спостереженнями Р.С. Кочаряна, А. С. Кочарян в двох варіантах. В одному випадку чоловік і жінка мають особисті проблеми, схожі на ті, що у чоловіка, і проявляють свою індивідуальність за

межами сім'ї. У другому варіанті - сторони, особи, які пригнічені, сприймаються лякаюче, а також причиною будь-яких дій як форми поведінки, яке не може бути реалізовано самим собою (наприклад, висока моральна дружина алкоголіка з депресивними гедоністичними, егоїстичними і садистськими потребами). [32]

Існують взаємодоповнюючі подружжя, але не схожі один на одного, задовольняють один одному невротичні потреби, так звана взаємодоповнюваність. У таких випадках існує три види патологічних взаємних доповнень подружжя:

- Конкуренція - з боротьбою за лідерство, відкрите протистояння, взаємні звинувачення, суперечка;
- Псевдо-співпраця - ігнорування проблем у відносинах, відсутність реального взаєморозуміння;
- Ізоляція є протилежністю фантазій у відносинах з ізоляцією, почуття любові, яка пригнічується шляхом вимушених, негативних емоцій.

Все вищесказане дозволяє зробити висновок про те, що причини конфлікту можуть бути сформовані зовнішніми впливами, моральними і етичними принципами, визначальними людську поведінку. Так що, як би не виглядав конфлікт, це може бути сім'я, яка збирається розлучатися.

Останнім часом конфлікти в родині стали одним з найбільш поширених явищ в світі. Під час роботи ми дотримуємося концепції "сім'ї", оскільки вона є важливою складовою частиною кожної людини, оскільки людина перебуває в стабільному конфлікті ще з самим собою, і, перш за все, підлягає конфлікту. Досить розглянути поняття "шлюбний конфлікт", адже він притаманний в сім'ї і конфлікти відбуваються на різних етапах і з різних причин.

1.3. Класифікація сімейних конфліктів

Якщо порівнювати з іншими конфліктами, то відзначається наявність тісних відносин між членами сім'ї, які довіряють один одному, а значить, не

будуть порушені в разі розірвання шлюбу тільки правами і інтересами подружжя, але і всіма членам сім'ї завдано збитків. Тому визначено процес вирішення конфлікту з урахуванням особливостей взаємин в сім'ї, потреби в благополуччі, необхідності підтримки фізичного, психічного і морального здоров'я сім'ї. Можна вирішити конфлікт і показати причини розірвання шлюбу, зберегти, в такому випадку, дозволить сім'я.

Всі подружжя проходять через рівні невідповідностей, без яких не вийде, є природними явищами, які відбуваються в кожній родині. Через встановлення союзу чоловіка і жінки пов'язані з різними індивідуальними психологічними схильностями, але необмеженим життєвим досвідом, з різними поглядами на світ і різними інтересами. У 85-90% сімей відбуваються серйозні конфлікти, в інших 10-15%, суперечки бувають тільки кілька разів.

Конфлікт, як правило, є складною проблемою для подружжя. Конфліктні ситуації знаходяться на різних стадіях розвитку сім'ї. Найважливіша роль конфлікту в створенні і формуванні сім'ї - це коли чоловік і дружина тільки починають брехати один одному. На даному етапі дуже важливо негайно визначити причини конфліктів та шляхи їх врегулювання. І походження конфліктів пов'язано з устремліннями людей, з виконанням тих чи інших запитів і потреб, або зі створенням умов для їх задоволення незалежно від інтересів подружжя або члена сім'ї.

Систематичні психологічні дослідження у галузі шлюбу виникли в основному серед клінічних психологів, які хотіли краще допомогти парам, які переживають шлюбне лихо. За 30 років після цього розвитку подружній конфлікт прийняв особливий статус у літературі про шлюб, про що свідчать три показники.

По-перше, багато хто з найвпливовіших шлюбних теорій, як правило, відображають думку про те, що "страждання виникають унаслідок несприятливої та неефективної реакції пари на конфлікт" (Koerner & Jacobson, 1994, p. 208).

По-друге, дослідження щодо шлюбу зосереджувались на тому, що подружжя роблять, коли вони не погоджуються один з одним, а в оглядах подружньої взаємодії переважають дослідження конфліктів і вирішення проблем (див. Weiss & Heyman, 1997). По-третє, психологічні втручання для проблемних пар часто спрямовані на навички вирішення конфліктів (Bauser, Shoham, Mueser, Daiuto & Stickle, 1998).[64]

Подружній конфлікт зрозумілий, коли ми розглянемо його наслідки для психічного, фізичного та сімейного здоров'я. Шлюбний конфлікт був пов'язаний з настанням депресивних симптомів, розладами харчування, чоловічим алкоголізмом, епізодичним споживанням пиття та випивкою поза домом. Незважаючи на те, що одружені люди в середньому стають більш здоровими, ніж неодружені, подружні конфлікти пов'язані зі слабким здоров'ям і з такими специфічними захворюваннями, як рак, серцеві захворювання та хронічні болі, можливо, через те, що ворожі поведінки під час конфлікту пов'язані з змінами в імунологічному, ендокринному та серцево-судинному процесах функціонування Фізична агресія виникає приблизно в 30% подружніх пар в Сполучених Штатах, що призводить до значного фізичного травмування приблизно в 10% пар. Шлюб також є найбільш поширеним міжособистісним контекстом для вбивства, і більше жінок вбивають їхні партнери, ніж хтось інший.

Нарешті, шлюбний конфлікт пов'язаний з важливими наслідками для сім'ї, включаючи погане виховання дітей, погану адаптацію дітей, збільшення вірогідності конфлікту між батьками та дитиною та конфлікт між братами та синами. Особливі негативні наслідки шлюбних конфліктів, які є частими, інтенсивними, фізичними, невирішеною, пов'язаними з дитиною, мають такий вплив, як і шлюбні конфлікти, які подружжя відносять до поведінки їхніх дітей (Grych & Fincham, 2001). [65]

1.3.1. Подружні конфлікти

Шлюбні конфлікти можуть бути практично будь-якими. Пари скаржаться на джерела конфліктів, починаючи від словесної та фізичної зловживань до особистих характеристик та поведінки. Сприйнята нерівність у поділі праці пари пов'язана з шлюбним конфліктом і з тенденцією вилучення чоловіків у відповідь на конфлікт. Конфлікт над владою також сильно пов'язаний з незадоволеністю подружжям. Звіти подружжя про конфлікти над позашлюбним сексом, проблемне вживання алкоголю або вживання наркотиків передбачають розірвання шлюбу, як і розповіді дружин про заздрість чоловіків та нерозумні витрати грошей. Більша тяжкість проблеми збільшує ймовірність розлучення. Незважаючи на те, що пара часто повідомляє про неї з проблемою, насильство серед молодят є пророкувальником розлучень.

Частково це стимулює думку, що "вивчення того, що люди говорять про себе, не може замінити вивчення того, як вони поведуться" (Рауш, Баррі, Гертель та Свейн, 1974, с. 5), психологи провели спостережливі дослідження з того що лежить в основі надії виявити дисфункціональну поведінку, яка могла бути модифікована в терапії пари. Це дослідження зосереджено на обговоренні проблемних питань в лабораторії, що надає детальну інформацію про те, як у конфлікті поведуться маріологічні неврегульовані пари.[66]

Під час конфлікту бідні пари роблять більше негативних висловлювань і менше позитивних заяв, ніж безпартійні пари. Вони також більш схильні реагувати на негативну поведінку, коли їхній партнер поводить себе негативно. Дійсно, ця негативна взаємність, як це називається, більш послідовна в різних ситуаціях, ніж сума негативної поведінки, що робить його найбільш надійним відкритим підписом подружнього нещастя. Негативна поведінка є частішою та частішою взаємозалежністю у парах, які займаються фізичною агресією, ніж у інших парах. Невербальна поведінка, часто використовувана як індекс емоцій, відображає подружнє задоволення краще, ніж вербальна поведінка, і на відміну від вербальної поведінки не змінюється, коли подружжя намагаються імітувати добрі та погані шлюби.

Послідовність поведінки, яка виникає під час конфлікту, більш передбачувана в стражданнях, ніж у беззастережних шлюбах, і часто домінують ланцюги негативного поведінки, які, як правило, загострюються, і для пари важко зупинитися. Однією з найбільших проблем для пар, замкнутих на негативному обміні, є пошук адаптивного способу виходу з таких циклів. Зазвичай це робиться за допомогою відповідей, призначених для відновлення взаємодії (наприклад, "Ви не слухаєте мене"), але вони проговорюються з негативним впливом (наприклад, роздратування, смутку). Партнери, як правило, реагують на негативний вплив, тим самим продовжуючи цикл. Це робить їх взаємодію структурованою та передбачуваною. У контрасті, непорозуміння пари, швидше за все, більш чуйно реагують на спроби відновлювання відносин та тим самим можуть негайно вийти з негативних обмінів на ранній стадії. Наприклад, подружжя може відповісти на "Зачекайте, ви не дозволяєте мені закінчити" з "Вибачте. . . будь ласка, закінчіть те, що говорите ". Тому їх взаємодія виявляється більш випадковим і менш передбачуваним.[67]

Другою важливою схемою поведінки, яка виявляється у парі, яка мала б участь у злочині, є схема вилучення попиту, в якій один з подружжя нав'язує іншим свої вимоги, через скарги та критику, тоді як партнер виходить із захисної та пасивної бездіяльності. Зокрема, послідовності поведінки, в яких чоловік відмовляється, а дружина реагує на ворожість, частіше зустрічаються в постраждалих, ніж у задоволених парах. Цей висновок узгоджується з кількома дослідженнями, які показують, що дружини демонструють більш негативний вплив і поведінку, ніж чоловіки, які, як правило, не реагують або не проводять твердження, що свідчать про відмову, наприклад, невідповідні коментарі. У результаті відчуження або відкликання, пов'язане з подальшим зменшенням подружнього задоволення. Проте, висновок про достовірні гендерні відмінності у схемах зникнення попиту може бути передчасним, як нещодавні дослідження показує, що партнер, який відхиляється, коливається залежно від того, який партнер бажає змінити. Так, наприклад, коли людина хоче змінити, жінка є тим,

хто відмовляється. Нарешті, конфліктні моделі здаються відносно стабільним плином подій з часом (Карні і Бредбері, 1995). [68]

Висновки широкої літератури про шлюбний конфлікт можна підсумувати за допомогою простого співвідношення: співвідношення договорів до розбіжностей становить більше 1 для щасливих пар і менше 1 для нещасних пар. Готтман (1993) застосував це співвідношення для виявлення типів пари. Він спостерігав за чоловіками та дружинами під час розмови, фіксуючи позитивну та негативну поведінку кожного чоловіка під час розмови, а потім обчислював сукупну різницю між позитивною та негативною поведінкою у часі для кожного чоловіка / дружини. Використовуючи шаблони в цих різницевих балах, він виділив регульовані пари (збільшення позитивної поведінки динаміків відносно негативного поведінки обох подружжя в ході розмови) з нерегульованих пар (всі інші моделі). Регульовані пари були більш задоволені у своєму шлюбі, ніж пари, що не регулювалися, а також менш ймовірно розлучалися. Регульовані пари показали позитивну поведінку щодо вирішення проблем та позитивно впливають приблизно в 5 разів, як часто, як негативне поведінка щодо вирішення проблем та негативний вплив, тоді як відповідне співвідношення становило приблизно 1: 1 для нерегульованих пар.[69]

Цікаво, що перспектива Готмана відповідає результатам двох ранніх, нерідко проігнорованих досліджень щодо частоти статевого акту та подружніх аргументів (Howard & Dawes, 1976; Thornton, 1977). Обидва показали, що відношення статевого акту до аргументів, а не їх базові ставки, передбачало подружнє задоволення.[70]

Зосередження уваги на міжособистісному поведінці як причині подружніх наслідків призвело до припущення, що характеристики окремих подружжь не відіграють певної ролі в цих результатах. Проте збільшення доказів, що суперечить цьому припущенню, викликало недавню зацікавленість у вивченні способу та характеристик подружжя, що може збагатити наше розуміння шлюбного конфлікту.

Важливість характеристик подружжя наочно проілюстрована в передачі розлучень між поколіннями. Хоча існує тенденція до того, що особи, чиї батьки розлучилися, самі розлучилися, ця тенденція коливається в залежності від поведінки дитини. Ставки на розлучення вищі для потомків, які ведуть себе ворожими, пануючими та критичними, порівняно з дітьми, які не ведуть себе таким чином.

Індивідуальна характеристика, яка, як видається, є особливо інформативною для розуміння шлюбу, випливає з нещодавніх досліджень про прихильність, яка спрямована на вирішення питань про те, як досвід спілкування на початку життя впливає на міжособистісне функціонування у дорослому віці. Наприклад, подружжя, які, як правило, відчують себе в безпеці у відносинах схильні до компромісу та враховувати інтереси своїх партнерів під час взаємодії з вирішенням проблем; ті, хто, як правило, відчують занепокоєність або амбівалентність у відносинах, демонструють більшу тенденцію до зобов'язання свого партнера та зосереджують увагу на підтримці відносин, ніж ті, хто прагне уникати близькості у відносинах. І подружжя, які заклопотані тим, що цілком емоційно близькі відносини, свідчать про підвищений рівень шлюбного конфлікту після мимовільного, короткого відділення від партнера.

Особливий інтерес для розуміння негативної взаємності представляють висновки про те, що більша прихильність пов'язана з більш конструктивними, пристосованими відповідями до негативної поведінки партнера та що диспозиційна тенденція пробачити є передумою реакції подружжя на переступ своїх партнерів; подружжя, що має більшу схильність до прощення, менш імовірно, уникає партнера або вчиняє відплату в натуральній формі після переступу партнера. Насправді, подружжя самі визнають, що спроможність шукати і дарувати прощення є одним із найважливіших факторів, що сприяють подружній довговічності та задоволеності.

Обстановка, в якій існують шлюби, і перетин взаємозв'язків між внутрішніми процесами та зовнішніми факторами, що вражають шлюб,

важливо враховувати при складанні більш текстурованої картини шлюбного конфлікту. Це пов'язано з тим, що навички вирішення проблем та конфлікти можуть мати незначний вплив на шлюб у відсутності зовнішніх стресових факторів. Зовнішні стресори також можуть впливати на шлюб прямо. Зокрема, не-шлюбні стресори можуть призвести до збільшення кількості негативних взаємодій, про що свідчить той факт, що Економічний стрес пов'язаний з шлюбним конфліктом. Існує зростаюча потреба у визначенні стресових факторів та життєвих подій, які не є впливовими для різних пар і на різних етапах шлюбу, для вивчення того, як ці події впливають на конфлікти, та з'ясувати, як особи та шлюби можуть випадково генерувати стресові події. Насправді Бредбері, Рогге та Лоуренс (2001), розглядаючи екологічну нішу пари (тобто їх життєві події, сімейне сузір'я, соціально-економічний стан та стресові обставини) нещодавно стверджували, що це може бути "принаймні як важливо розглянути боротьбу, яка існує між парою. . . і навколишнє середовище, в якому вони мешкають, а саме вивчення міжособистісних боїв, які є основною метою нашої роботи [спостереження конфлікту]" (стор. 76).

Існує припущення, що управління конфліктами є ключем до успішного шлюбу та цього конфлікту, а навички можуть бути змінені у пари шляхом терапії виявилось корисним, стимулюючи вивчення шлюбу в основному напрямку психології. Однак вона може пережити свою корисність, і деякі дослідники зараз закликають до більшої уваги до інших механізмів (наприклад, соціальної підтримки сусідів), які можуть бути відповідальними за шлюбні наслідки. Дійсно, суперечки щодо того, чи конфлікт має корисні або шкідливі наслідки для шлюбу з плином часу, частково відповідає останнім часом підйому подовжніх досліджень щодо шлюбу. Незважаючи на різні думки щодо того, наскільки центральним є конфлікт для розуміння шлюбу, нинішні зусилля по вивченню конфліктів у ширшому шлюбному контексті, яке самі по собі сприймають як розташовані в ширшій екологічній ніші, сприяють поглибленню взаєморозуміння та ведуть до більш потужних профілактичних та терапевтичних втручань.

1.3.2. Конфлікти між батьками і дітьми

Конфлікт трапляється, коли двоє людей не погоджуються на основі своїх власних цілей, цінностей або переконань. Батьки та підлітки, по суті, мають багато можливостей мати конфлікт. Підлітковий вік - це час, коли незалежність та батьківський вплив конфліктують. Конфлікт є простим аргументом. Конфлікт це те, що сталося прямо перед аргументом. Ось що двоє людей розмовляли перед тим, як вони почали називати один одного іменами. Здатність підлітка бути в змозі думати про себе і ще мати батьків, які мають правила та очікування, встановлює можливість для конфлікту. Підлітки не обов'язково мають такі ж вірування та цінності, що й їхні батьки, і їхня мета - бути в безпеці.

Ось список загальних джерел конфлікту між батьками та їх дітьми підлітками: комендантська година, користування мобільним телефоном, шум, хлопець / подруга, тип музики, церква / релігія, хореографія, грязне приміщення, неуважна поведінка, вживання наркотиків, нечесність, допомога, справедливість, одяг, пірсинг на тілі, татуювання, зачіски, дієта, як витрачати гроші, отримувати прогулянки до місць, доглядати за домашніми тваринами, що їсти, виходити з ліжка, використовувати електроенергію / гарячу воду, курити, допомогу, секс / прояви любові.

Комендантська година.

Комендантська година - це класична тема для батьків та підлітків про те, щоб сперечатися. Неважливо, що батьки встановлюють комендантську годину, коли діти не з'являються, коли вони повинні бути вдома, і батьки турбуються. Тому, коли підліток приходить додому, він отримує суворе та жорстке покарання.

Використання стільникового телефону.

Історично кажучи, мобільні телефони - це нова технологія, що є досить новим джерелом конфліктів. Звичайно, це пов'язано з іншими джерелами конфліктів: витрачанням грошей та проявами любові. Зазвичай розбіжність відбувається, коли підліток надмірно використовує мобільний телефон, або за

рахунок збільшення телефонного рахунку дуже високим або за допомогою мобільного телефону, щоб спілкуватися з іншими особами. Іноді телефон використовується неправильно, наприклад, секстування.

Використання електрики чи води є ще одним легким джерелом конфліктів, коли у вас є одна особа, яка платить за те, що інша людина використовує легковажно. "Вимкнути світло." "Закрийте двері ... Ви народилися в сараї?"

Шум.

Неважливо, будь то вечірка, електрогітара або телевізор. Батьки, здається, не мають такої ж стійкості до шуму, як підлітки. Іноді метою юнаків утішити конфліктує з метою батьків заснути. Це повсякденний і загальний конфлікт. Тип музики може потрапити під цю категорію, оскільки якщо батьки не люблять тип музики, прослуховують дітей, то вони, швидше за все, скажуть підлітку, що він вимкне його.

Хлопчик / подруга.

Є 1000 причин, чому батько може не любити свого хлопця чи подруги як підлітка. Є 1000 причин, щоб виправдати, що батько є несправедливим. Так чи інакше, батьки, напевно, бачать, як їхні діти занадто молоді, щоб прийняти правильне рішення.

Церква / релігія.

Перехід до церкви та практика релігії - це те, що батьки легко нав'язують на маленьких дітей. На жаль, як дитина дозріває, вони починають мислити і більш складно та абстрактно. Підліткові вірування можуть зіткнутися з батьківськими уявленнями про те, чи є Бог, хто є Бог, чи Церква важлива.

Оцінки.

Якщо існує один простий уніфікований спосіб батькам оцінити зрілість і дисципліну, це - погляд на оцінки підлітка. Хоча це може бути не цілком істинним, це доступні дані, які слід використовувати для оцінки підлітка кожного разу, коли оцінюються оцінки, але конфлікт трапляється, коли очікування батьків не виконуються.

Справедливість.

Ніхто не любить працювати безкоштовно, але іноді підлітки дивляться на роботу, працюючи безкоштовно. Їх батьки, ймовірно, надають щось відчутне, як плату, що підліток може не визнати. Наприклад, батьки можуть забезпечувати їжу, одяг, притулок, користування транспортним засобом тощо. Але коли ви молоді та самоцентровані, це недостатньо плати за вивезення сміття та прибирання приміщення. Допомога батьків не відповідає очікуванням підлітка, так як оцінки можуть не відповідати батьківським очікуванням.

Особиста самовираження.

Татуювання, пірсинг, божевільні зачіски, важкий макіяж або короткі спідниці - це прості способи отримати боротьбу з батьками, які цінують традиційні образи. Іронічно, що традиційні батьки чомусь благословляються дітьми, які іронічно хочуть виразити свою індивідуальність, отримавши пірсинг або татуювання. За іронією долі, мільйони підлітків виявляють свою індивідуальність однаково.

Куріння, напої та вживання наркотиків.

Жоден батько не каже, що хоче, щоб їх дитина була наркоманкою, коли народжується їх дитина. Коли батьки дізнаються, що їхній підліток вживає наркотики, це суперечить їх баченню яскравого майбутнього для своєї дитини. До того часу батьки з'ясуватимуть, що це, певно, вже стало певною проблемою. Їх взаємини з наркотиками стають важливішими, ніж їх діти.

Нечесність

Брехня, як правило, використовується для обкладинки чогось іншого. Це включає крадіжку, підкрадення та приховування татуювання. Тоді як підліток, коли довіра зламана.

Ось три поширені типи конфліктів та деякі корисні засоби:

Неминучий конфлікт: це тип періодичного конфлікту, який ми відчуваємо у всіх наших найближчих відносинах. Цей тип конфлікту неминучий, тому що ми не завжди можемо бути уважними, уважними та чутливими до тих, до кого ми вважаємо найближчими. Будуть часи, коли нас

турбують, пропускають вербальні чи невербальні сигнали, демонструють нетерпіння, надмірно реагують. Коли діти почуваються відключеними в подібних ситуаціях, вони потребують зрозумілих потреб.

Граничний конфлікт: це трапляється, коли батьки намагаються встановити межі з їхніми дітьми. Межі є важливою частиною створення структури для дітей. Але встановлення меж може створити напругу між батьком та дитиною, що призведе до емоційного відключення у відносинах. Ключ до взаємозв'язку під час цих взаємодій встановлення обмежень - це прив'язатись до основного емоційного стану вашої дитини. Ви можете співпереживати і повернути вашій дитині суть її бажання, фактично не виконавши її бажання. Наприклад: "Я знаю, що хочете вийти на вулицю та грати, але важливо, щоб ви закінчили домашнє завдання перед обідом. Тоді ви можете грати на вулицю на деякий час. "Це набагато краще, ніж просто казати:" Ні, ви не можете вийти на вулицю ".

Інтенсивний конфлікт: цей тип конфлікту включає в себе інтенсивний емоційний стрес і значне відключення між батьками і дитиною. Це трапляється, коли батько втрачає контроль над своїми емоціями та дозволяє собі кричати, ображати або погрожувати дитині. Це найбільш шкідливі типи відключень для дітей, тому що часто це супроводжує почуття сорому. Такі типи конфліктів часто трапляються через те, що батьки мають невирішені питання з власного досвіду.

Часто почуття сорому у батьків, а також дитини. Батько відчуває глибоке почуття неадекватності, яке може спричинити почуття безпорадності чи некомпетентності. Дитина відчуває сором від критики, приниження чи осміяння. Наприклад: ви знаходитесь в продуктовому магазині, і ви жорстоко сходите з поведінкою вашої дитини, тому що ви відчуваєте себе приниженим перед іншими. Замість того, щоб намагатися зрозуміти значення поведінки вашої дитини, ви несвідомо реагуєте на сором, який ви відчуваєте в публіці про те, що не в змозі контролювати свою дитину.

Немає такої речі, як відносини, які повністю вільні від конфліктів і розбіжностей, і, безумовно, всі діти бачать, як їхні батьки сперечаються в той

чи інший час. Коли батьки спокійно та позитивно ставляться один до одного навіть під час розбіжностей, вирішують проблему разом і показують дітям через їхні подальші взаємодії, що конфлікт вирішено, то діти можуть бути незмінними (і невелика кількість досліджень говорить про те, що вони можуть навіть навчитися розв'язувати навички вирішення конфліктів, які вони можуть застосувати до власних відносин по дорозі, з таких ситуацій).

Батьківський конфлікт є шкідливим для дітей, однак, коли це часто; коли воно нагрівається і вороже, залучаючи вербальні образи та висловлені голоси; коли батьки стають фізично агресивними; коли батьки відмовляються від аргументації або надають один одному тихому зверненню; коли конфлікт, здається, загрожує недоторканності сім'ї; і коли мова йде про дитину. І конфлікт є шкідливим, незалежно від того, батьки одружені або навіть живуть разом.

З раннього віку - діти виявляють лих, коли їхні батьки борються. Їхні реакції можуть включати страх, гнів, тривогу та смуток, і вони мають більш високий ризик виникнення різноманітних проблем зі здоров'ям, порушення сну та труднощі з фокусуванням і успіхом у школі. Вони можуть "екстраклізувати" свої страждання у формі "агресії, ворожості, антисуспільної(девіантної) та невідповідної поведінки, злочинності та вандалізму" або "усвідомити" її у формі "депресії, тривоги, відмови".

Крім того, "діти з житлових будинків у великих конфліктах, швидше за все, мають погані міжособистісні навички, здатні вирішувати проблеми та соціальну компетентність". Ці проблеми негативно впливають на їхні романтичні стосунки у підлітковому і дорослі роки, оскільки конфлікти викликають дітей "сприймають себе та їхні соціальні світи більш негативно" та "мають більш негативні зображення або внутрішні уявлення про сімейні відносини". Таким чином, конфліктні відносини однієї пари можуть викликати інші негативні зв'язки в наступному поколінні.

Конфлікт між батьками шкодить дітям частково через ефект переміщення: батьки у конфліктних відносинах мають тенденцію бути гіршими

батьками, займаючись більшою критикою, агресією, загрозою, криком та насильством. Високі конфліктні відносини також можуть спричинити слабе і непослідовне виховання дітей: батьки, які просто не приділяють багато уваги своїм дітям. В обох випадках діти можуть не сформувати надійну прив'язку до батьків у результаті.

Але батьківський конфлікт, здається, завдає шкоди дітям, навіть незважаючи на його вплив на виховання дітей. Дослідники запропонували різні схеми та механізми, які можуть пояснити цей процес. Наведу один приклад, в боротьбі за розуміння батьківського конфлікту діти можуть винуватити себе або знайти шкідливі способи впоратися з конфліктом. Крім того, на додачу до негативних емоцій, діти відчувають фізіологічні реакції, пов'язані з стресом, що може спричинити шкоду розвитку їх мозку.

Велика кількість змінних визначає вплив батьківського конфлікту: вік, стать та темперамент дитини; стратегії подолання дитини; і фізіологічна реакція дитини на стрес. Сімейні властивості теж мають значення: стосунки у родині, прихильність до батьків, психічне здоров'я батьків та вживання речовин, а також соціально-економічний тиск - все це впливає на те, як діти реагують на конфлікти.

Хоча соціально-економічний тиск, як правило, погіршує психічне здоров'я батьків та посилює батьківські конфлікти, зв'язок між конфліктами та наслідками для дітей залишається суттєвою, коли враховується соціально-економічний тиск. (Інакше кажучи, "діти вразливі до впливу високого конфлікту дому незалежно від соціально-економічних ситуацій своїх батьків"). Крім того, хоча гени можуть мати значення для деяких аспектів батьківських конфліктів та дитячих реакцій, наприклад, для формування дитячих темпераменти, психічне здоров'я та фізіологічні реакції на стрес - деякі дослідження показують, що батьківський конфлікт пов'язаний з негативними наслідками для дітей навіть для усиновлених дітей, які генетично не пов'язані з батьками.

1.3.3. Міжпоколінні конфлікти

Конфлікт між поколіннями виникає щоразу, коли інтереси або ідеали одного покоління відкрито стикаються з такими, що мають інше уявлення. Покоління тут визначається як "група-когорти", яка народилася протягом декількох років (як правило, близько двадцяти), і яка володіє характеристиками, включаючи певне спільне дитинство та досвід майбутнього віку, набір загальних поведінкових та позитивних рис, і почуття загальної ідентичності. Як раса, клас чи національність, покоління є абстракцією, яка включає в себе всілякі особи, але членство в поколінні впливає на безліч вимірів суспільного життя, деякі з яких не мають впливу. Історія жінок у Сполучених Штатах, наприклад, навряд чи можна сказати, не звертаючи уваги на хвилі поколінь реформаторів, які висунули феміністську справу - від організаторів Сенека-Фоллз у 1840-х роках до виборчого права хрестового походу жінки в 1910-х роках до жіночого визвольного руху в 1960-х і 1970-х роках.

Навіть серед історично виключених меншин ритм конфлікту у покоління часто повторює або надихає на багато чого, що відбувається у суспільстві більшості. Особливо протягом десятиліть середини до кінця 1900-х рр. Вплив глибокої меншини на молодіжну культуру в основному свідчить про те, що стиль і світогляд кожного нового покоління справді перевершують багато етнічних та расових бар'єрів. Соціологи стверджують, що лише сучасні суспільства, у яких вік певних соціальних ролей не встановлюється традицією, - регулярно породжують різні поколінні особистості. Це може допомогти пояснити, чому в Сполучених Штатах є історія поколінь такого значного розмаїття та драматизму. "Серед демократичних націй", після його американських подорожей, завершився Алексіс де Токвіль, "кожен покоління - це новий народ.[71]

Війни та економічні дислокації завжди розглядаються як події, що визначають покоління. Не дивно, що американці, які досягнули віку під час національної надзвичайної ситуації, зазвичай формували потужну колективну ідентичність, часто орієнтувавшись на етос соціальної дисципліни, світський

прогрес та впевнене публічне керівництво. Три пригаданих приклади - це те, що Томас Джефферсон називав його "поколінням 1776" (Революційна війна); що Олівер Венделл Холмс, молодший, називав його "покоління, зачеплене вогнем" (громадянська війна); і що деякі історики називають Джона Ф. Кеннеді (Велика депресія та Друга світова війна) Кожне з цих поколінь увійшло у суспільне життя на помітному ранньому віці. З успадкованими установами, які перейшли в руїну, їхнє швидке піднесення до влади спричинило епічну боротьбу, яка незмінно розв'язала напруженість у відносинах між поколіннями, а саме, як змінити політичну та економічну колоду.

Для ветеранів молодшої революційної війни виник конфлікт між поколіннями, спрямовані на забезпечення більш могутньої, але демократичної політичної конституції проти заперечень старих однолітків Патріка Генрі та Джона Адамса . Для молодих ветеранів громадянської війни це виникло тоді, коли вони відкинули керівництво старших моралістів, які нещодавно зіткнулися з жахливими руйнуваннями. Для тих, хто прийшов у віці під час депресії 1930-х років, вона виникла в переважній кількості голосів, поданих за перспективну та молодіжну політику Нового курсу .

Національні надзвичайні ситуації - це не єдиний вид події, який може викликати конфлікти в покоління. Найбільш вражаючі сутички супроводжують "духовні пробудження", які зазвичай виникають в епохи відносного миру та процвітання. Такі пробудження відзначаються молодіжним вокальним пропагандою духовного відродження та моральної реформи. Згідно з багатьма сучасними відомостями, Велике Пробудження кінця 1730-х і початку 1740-х років було в значній мірі кероване молодими. Знову ж таки, між 1820-х та серединою 1840-х років молоді люди переважали в рядах євангелістів, які очолювали так зване Друге Велике Пробудження в Америці .

"Революція свідомості" кінця 1960-х і 1970-х років може відповідати тій же схемі. У цьому випадку конфлікт у покоління був настільки поширеним, що такі терміни, як "розрив у поколінні" та "розрив у поколінні", були загальноновживаними протягом майже десяти років. Тут пристрасть була

звільнена поколінням (babyboom), які досягнули віку, що понижує передбачуване моральне самовдоволення старих кадрів ветеранів (покоління GI). На відміну від молодих вікових поколінь, які стикаються зі старими щодо того, як перебудувати світські установи, молоді пробудження поколінь інколи передають інституційно підривну і духовно антиноміальне послання, наслідки якого відчуються в культурі більше, ніж у політиці.

Покоління, яке піднято як діти під час національних криз, як правило, досягає політично та культурно молодих людей, які не мають ризику, і, таким чином, уникають відкритого конфлікту з старшими. Наприклад, американці, які народилися з кінця 1920 - х до початку 1940 - х, часто називають «мовчазним» поколінням, за репутації вони заробили в протязі 1950 - х років для уникнення молоді радикалізм. Покоління цього типу було особливо цікавим до 90-х років, коли настала вікова група постбумерів, що народилися після 1960-х років. Різноманітна марка Generation X або немовля Бюст, Кроха, New Загублений, Ніде, або Тринадцяте покоління, ці молоді американці, як діти в 1970-х роках поглинаються ряд соціальних патологій, які не чіпали старше покоління, як глибоко, в той числі поста-Уотергейт цинізму, фрагментуються сім'ю, кримінал та епідемії наркотиків, хаос у школі та песимізм про майбутнє нації. Як і у молодих людей у 1980-х і на початку 1990-х років, це покоління мало свідчить про те, що так багато бумерів колись були спрямовані проти "створення". Postboomers стверджували, що опитування є дещо консервативними, менш зацікавленими в соціальних змінах, і набагато більше зацікавлені в індивідуальному виживанні та успіху.

Деякі поколінські конфлікти, які зосереджувалися на культурно-соціальних ідеалах молоді, йшли за іншим, який зосереджується на політичних та економічних інтересах молоді. Наприкінці 60-х років конфлікт був першим типом. До середини 90-х років публічні спекуляції чітко перейшли в бік потенційного конфлікту останнього типу. ЗМІ та політичні лідери середини 1990-х років регулярно зверталися до обмежених ресурсів для молодих людей, серед яких було зниження рівня життя серед молодих сімей, низьким рівнем

національних заощаджень, хронічним федеральним дефіцитом, зростаючими екологічними зобов'язаннями та громадськістю програми, які спрямовували більшу частину своїх переваг на старі, і передбачалося запровадити жорсткий податковий тягар для працівників на початку ХХІ століття.

Була швидко зростаюча академічна література з державної політики, яка розглядає молодих людей, несправедливо розглянутих за такими рубриками, як "справедливість покоління" та "облік поколінь". Незалежно від того, чи ця тісна економічна мова виявляє постійну тенденцію до самозбереження через придбання матеріалу, як стверджують деякі, це питання, на яке повинні відповісти піднесені покоління двадцять першого століття.

Ми можемо нескінченно говорити про причини конфліктів поколінь, так як існує величезна кількість з них. Є ряд причин, крім тих, які згадані вище, наприклад, відмінності в спрямованості цінностей між представниками різних поколінь, тому що ця причина відбивається практично в усіх сферах людського життя (сім'я, освіта, робота); зміни, що впливають на соціалізацію та економіку країни, в свою чергу, впливають на суспільство і його представників.

Таким чином, можна зробити висновок, що конфлікт поколінь є соціальним явищем, яке дуже складне і неоднозначне, на основі великої кількості окремих труднощів.

В основному конфлікт народжується через суперечності між консервативними і усталеними старими і менш досвідченими представниками людства. Конфлікт - це зіткнення протилежних інтересів, поглядів, бажань; це серйозні зіткнення, гострі зіткнення, в результаті боротьби.

РОЗДІЛ II. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ВИРІШЕННІ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ

2.1. Історія вітчизняного вирішення сімейних конфліктів

Вчені встановили той факт, що примирливі методи під час урегулювання спорів застосовувалися вже з часів первісного суспільства. Перші, хто застосовував такі методи для примирення - були жреці і вожді, вони зупиняли буйства і насильство, які погрожували племені. У Київській Русі за допомогою посередників були зроблені спроби покінчити з князівськими сварками і міжусобицями. У таких випадках посередниками були представники духовенства.

Уже тоді медіація застосовувалася досить активно при вирішенні багатьох суперечок, а в основному в міжнародних конфліктних питаннях. Тільки називалося це по - різному: «посередництво», «клопотання», «пропозиція добрих послуг». У Київській Русі конфлікти в сім'ях вирішувалися різними способами, наприклад, шляхом застосування виправних заходів в адміністративному порядку, при цивільних справах - кримінальне судочинство.

Тоді, до кримінальної відповідальності притягували і батьків, якщо ті, завдавали шкоди здоров'ю дітей, і могли залучити дітей до адміністративного покарання і домашніх виправних заходів, за невиконання обов'язків, по відношенню до своїх батьків. У кримінальної відповідальності були залучені діти за невиконання обов'язків по відношенню до батьків, а також батьки за заподіяння шкоди здоров'ю дітей. При виникненні суперечок між батьками про місце проживання дитини, або повернення його від інших осіб, наступали цивільно-правові наслідки. Розглянемо позасудові способи, котрі були розповсюджені в Україні в XVIII-XIX ст.

Діти зобов'язувалися здійснювати допомогу в ремеслі і домашньому господарстві, надавати повагу і послух батькам, надати утримання своїх близьких в старості (ст.4, 5 гл. XXII Соборного положення, Правила X-XI ст.41

Статуту благочиння або поліцейського, ст.177 Зводу законів цивільних). У батьків теж були зустрічні вимоги. Вина і кара призначалися батьками, які виступали в ролі потерпілих при відкритій суперечці, що носив інквізиційний (обвинувальний) характер.

В Україні на сучасному етапі розвитку конфлікти залишали не просто помітне місце, а зазвичай місце, яке відчутно впливало на історію. Тобто, можна казати про те, що стан молодого сім'ї визначає рівень майбутнього українського суспільства. Роль, яку приймають в сім'ї конфлікти, залежить від саме самої родини, умінь кожного із її членів подружжя управляти в першу чергу і собою, поступатися багато чим, йти на ймовірний компроміс. Це, в першу чергу не вроджені розумові здібності, вони також досягаються у наслідок детальної роботи людини аж над собою й, звісно, з вихованням. Сім'я один з багатьох найважливіших інструментів першочергової соціалізації особистості, а саме історичної трансляції певних культурних, етнічних, та моральних цінностей. Таким чином, наше завдання полягає у виявленні причин сімейного конфлікту, знаходження способів профілактики конфлікту та їх вирішення.

Юридичні суперечки і конфлікти є невід'ємною частиною суспільства. І завдання держави полягає в створенні умов для врегулювання суперечок і захисту охоронюваних законом прав та інтересів громадян. Вітчизняний і міжнародний досвід показує, що впровадження альтернативних методів вирішення спорів, поряд з системою правосуддя є найбільш ефективним умовою для вирішення правових конфліктів і суперечок. Крім того, в ці дні система правосуддя в Україні має ряд істотних недоліків: величезна завантаженість судів, довжини та складності судового процесу, значні судові витрати, відсутність розвиненого механізму конкуренції і рівності сторін у процесі, публічність суд веде до розкриття конфіденційної інформації, відсутність загальноприйнятих критеріїв справедливості. У зв'язку з цим, За даними соціологічних опитувань [63] судовій системі не довіряють 80% громадян, такий же відсоток громадян вважають в корумпованості судової

системи. Вище, разом з міжнародними зобов'язаннями України рекомендує впровадження нових методів вирішення спорів.

Одним з перспективних напрямків розвитку системи альтернативних методів вирішення спорів медіація - процедура, в ході якої посередник систематично сприяє комунікації між сторонами конфлікту або спору досягти взаємоприйняттого рішення конфлікту або спору. Крім того, посередник діє на принципах нейтральності і конфіденційності по суті. На відміну від суду, який строго регулюється, формалізованого і цілеспрямований по суті позову, медіація дозволяє гнучко підходити до вирішення спорів, беручи до уваги всі аспекти спірної ситуації, незалежно від їхнього юридичного значення. Тому посередництво називають альтернативні методи вирішення спорів. [52]

Але є суттєві ознаки, за допомогою яких посередництва можна відрізнити від інших методів вирішення спорів (арбітраж суддя / суд, примирення, переговори): добровільного застосування цієї процедури; гнучкий характер процедури; прагнення сторін до досягнення угоди і вирішення спору; відсутність судової влади медіатора. Наприклад, арбітр має право приймати обов'язкові рішення, пропонується порядок видачі документа примусу, посередник не має таких прав, але тільки сприяє тому, що самі сторони визначили порядок вирішення спору.

Використання посередників для вирішення спорів було зареєстровано з давніх часів. Історики відзначають такі випадки в торгових відносинах фінікійців і в Вавилоні. У Стародавній Греції була практика використання посередників (*proxenetas*). Римське право, починаючи з кодексом Юстиніана (530-533 до н.е.), яке визнається посередництво. Римляни використовували різні терміни для позначення поняття «посередник»: *internuncius*, середній, заступник, *philantropus*, інтерполятор, Посередник співрозмовник, *Interpres*, і, нарешті, посередник. У деяких традиційних культурах фігура посередника лікувалася з великою повагою і честь разом з племінними вождями або священиками. [53]

Медіація в її сучасному розумінні почала розвиватися в другій половині XX століття, в першу чергу в країнах загального права - США, Австралії, Великобританії, а потім почав поширюватися в Європі. Перші спроби застосування медіації, як правило, пов'язані з вирішенням спорів в сімейних відносинах. Пізніше медіація була визнана в розв'язанні широкого кола конфліктів і суперечок, починаючи з конфліктами в місцевих громадах до складних багатосторонніх конфліктів в комерційній і суспільній сфері.

Термін «посередництво» походить від латинського *mediatio* - посередництво; аналогічне значення має слово посередництво (Eng.), медіація (Fr.). Все в його власному розумінні може дати визначення цьому поняттю. У соціальній психології дослідники вважають посередництвом бути конкретною формою суперечок, регулювання конфліктів і примирення інтересів. Науковець Н. Besemer визначається медіація як технологія розв'язання конфліктів за участю нейтральної третьої сторони. Формальне визначення медіації (або врегулювання) передбачено в статті 1 Типового закону Комісії Організації Об'єднаних Націй по праву міжнародної торгівлі (в подальшому - ЮНСІТРАЛ) 2002 року про міжнародних комерційних арбітражних процедур, при яких посередництво «... процес коли сторони і третя особа або особи ... з метою забезпечення допомоги в мирному вирішенні спорів, що стосуються договірних або інших правових відносин. Посередник не має права наказувати стороні шлях вирішення спору »[78]

З практичної точки зору, посередництво і конструктивний підхід до врегулювання спору, який дозволяє визначити важливі для обох сторін; вважає, що предмет спору з різних точок зору; дозволяє використовувати конфлікт як «інструмент пізнання» і основи для поліпшення відносин між сторонами. Медіація пропонує сторонам можливість відновити або іноді почати переговори.

2.2. Загальна характеристика медіації як способу досудового вирішення конфлікту.

"Арбітражна процедура" - "Парасольковий" термін для всіх видів медіації та сприяння альтернативного вирішення спорів (конфліктів), що, в цілому, є переговорним, медіативним і арбітражним.

Істотну відмінність між медіацією і іншими видами посередництва проявляються в тому, що посередники мають експертні знання в області, що є предметом спору (конфлікту). У деяких видах суперечок посередник повинен надати правову інформацію. Це допомагає укласти сторонам будь угоду в відповідності з нормативними рамками, що регулюють предмет спору, тому погоджувальна Процедура може включати в себе консультативний аспект.

У процедурі посередництва нейтральний посередник, посередник, допомагає сторонам досягти взаємно задовільного врегулювання їх спору. Будь-яке врегулювання зафіксовано у виконаному законі.

Досвід показує, що суперечки з питань інтелектуальної власності часто закінчуються розрахунками. Посередництво є ефективним та економічним способом досягнення цього результату, одночасно зберігаючи і іноді навіть посилюючи відносини сторін.

Основними характеристиками посередництва є:

Медіація - не обов'язкова процедура, контрольована сторонами

Сторона посередництва не може бути примушена приймати результат, який йому не подобається. На відміну від арбітра чи судді, посередник не є вирішальним. Роль посередника - скоріше, допомогти сторонам у вирішенні суперечки.[55]

Дійсно, навіть якщо сторони погодились подати спори на посередництво, вони можуть в будь-який час після першої зустрічі вільно відмовитися від процесу, якщо вони виявлять, що його продовження не відповідає їх інтересам.

Проте, як правило, сторони зазвичай беруть активну участь в медіаціях, коли вони починаються.

Якщо вони вирішили продовжити посередництво, сторони вирішують, як це слід проводити з посередником.

Посередництво є конфіденційною процедурою

У посередництві сторони не можуть бути примушені розкривати інформацію, яку вони віддають перевагу конфіденційності. Якщо для того, щоб сприяти вирішенню спору, сторона вибирає розкривати конфіденційну інформацію або робити визнання, що інформація не може, в відповідно до Правилами ВОІВ по посередництву, надаватися будь-якій - в тому числі і в подальших судових суперечках або арбітражу - поза контекстом з посередництво

Відповідно до Положень ВОІВ про посередництво, існування та результат посередництва також є конфіденційними.

Конфіденційність посередництва дозволяє сторонам вести переговори більш вільно та продуктивно, не побоюючись публічності.

Медіація - це процедура, що ґрунтується на інтересах

У судовому процесі або арбітражному суді результат справ визначається фактами суперечки та застосовним законодавством. У посередництві сторони також можуть керуватися своїми бізнес-інтересами. Таким чином, сторони вільні вибирати результат, який орієнтований як на майбутнє їхніх ділових відносин, так і на їхню минулу поведінку.

Коли сторони посилаються на свої інтереси та беруть участь у діалозі, посередництво часто призводить до врегулювання, яке створює більшу цінність, ніж було б створено, якщо б основний спор не відбувся.

Оскільки медіація не є обов'язковою та конфіденційною, вона передбачає мінімальний ризик для сторін та створює значні переваги. Дійсно, можна сказати, що навіть тоді, коли врегулювання не досягнуто, медіація ніколи не вдається, оскільки це змушує сторони визначати факти та питання суперечки, таким чином, в будь-якому випадку, підготовка підстави для подальшого арбітражу або судового розгляду.

У процедурі ж медіації посередник-медіатор не має консультативних функцій. Замість цього, медіатор прагне допомогти сторонам виробити загальне розуміння конфлікту і діяти в напрямку урегулювання спору.

Існує кілька відмінних стилей (підходів) медіації: оцінний, стимулюючий і перетворюючий. Оцінний стиль має оцінку сильних і слабких аргументів кожною зі сторін при зверненні в суд, тоді як стимулюючий і перетворюючі підходи не роблять цього.

Медіація - це переговори з участю третьої, нейтральної сторони, котра є зацікавленою тільки в тому, щоб сторони вирішили свій спір (конфлікт) максимально вигідно для конфліктуючих сторін.[37]

Методи посередництва ґрунтуються в основному на переговорах в рамках співпраці. Медіація особливо ефективна в тих випадках, коли:

- В майбутньому, сторони мають тісні ділові або особисті відносини;
- Сторони не зацікавлені в публічних розглядах, тому що конфіденційність дуже важлива для них;
- Рішення суду в цьому випадку, ймовірно, буде оскаржене;
- Суперечка дуже складний з точки зору фактичного або юридичного характеру;
- Суперечка піднімає бізнес-чутливі питання;
- Сторони, які з якоїсь причини не хочуть, щоб їх спір розглядався судом (термін розгляду справи занадто довгий, вартість розгляду може привести до втрати перемоги в процесі, результат розгляду не передбачуваний), суд в цьому випадку для сторін не має ніякої перспективи .[42]

В посередництві, рішення припиняє суперечку за певними умовами завжди здійснюється сторонами самостійно, так як посередник не має права приймати будь-які рішення, які є обов'язковими для сторін спору. Роль посередника полягає в тому, щоб допомогти сторонам краще зрозуміти один одного, дійти згоди по своїх позиціях один одного; в деяких випадках - допомогти, знайти варіанти умов, при яких спір може бути врегульований.

Посередництво є переговорний процес, в якому посередник є організатором і управляє переговори таким чином, що сторони приходять до найбільш прибутковим реалістичним і задоволення інтересів обох сторін угоди, в результаті якого боку дозволяють конфлікт між собою.

Як правило, рішення сторін під час медіації не вимагає примусового виконання, оскільки сторони з ним задоволені і зацікавлені в його виконанні.

Принципи медіації: добровільність, рівність сторін, нейтральність, неупередженість медіатора, конфіденційність.

Добровольча робота: на відміну від судових розглядів, участь усіх збройних сторін в процесі посередництва є добровільним, і посередник може в будь-який час вільно відмовитися від посередництва і припинити переговори. Перед початком медіації медіатор обов'язково вирішує питання добровільності і намагається дійти до фіналу кожної зі сторін. включений. Ніхто не може залучити боку до медіації для участі, якщо Ви не хочете, щоб це було основним для деяких. Цей принцип також проявляється в тому, що всі рішення приймаються за взаємною згодою сторін і що кожна сторона повинна бути прийнята обома сторонами, а не прийнята.[38]

Рівність сторін: жодна зі сторін не має переваг в процесі. Вони дають таке ж право на свою думку, порядок денний переговорів буде визначити прийом пропозицій і умов.

Нейтральність, неупередженість медіатора: медіатор зберігає незалежне, неупереджене ставлення до кожної зі сторін і забезпечує їм рівне право участі в переговорах. Якщо медіатор відчуває, що важко залишатися нейтральним і що він не в змозі, його емоційні відгуки позбавляються, він відмовляється керувати процесом.

Конфіденційність: Все, що говориться в процесі медіації або обговорюється в цьому процесі. Медіатор не може виступати в якості свідка, якщо справа передана до суду, а не одна сторінка інформації, яку він отримав від іншого в процесі індивідуальні бесіди, якщо не на це спеціальний дозвіл можна отримати або питання, що повідомляється. Основна особливість

посередництва полягає в тому, що її повністю контролюють самі сторони. Вони не лише вирішують вступити в посередництво, але також зберігають контроль над процесом, і вони обирають умови врегулювання.

2.3. Сильні і слабкі сторони медіації.

Посередництво має ряд характеристик та переваг, які відрізняють його від інших форм вирішення спорів:

Добровільно - якщо це не передбачено в угоді, сторони вступають в посередництво добровільно та можуть відкликатись у будь-який момент під час процесу;

Приватне та конфіденційне - якщо сторони не погоджуються, те, що обговорюється під час посередництва, залишається приватним та конфіденційним. Інформація не може бути передана, і обидві сторони будуть зобов'язані підписати угоду про конфіденційність перед початком посередництва. Будь-яка інформація, надана посереднику у приватній зустрічі з однією стороною, буде зберігатись у конфіденційній інформації, якщо не буде узгоджено, що його можна поділити з іншою стороною;

Зміна фокусу - посередництво очікує і припинить заохочувати партії переходити від історії та зосередити увагу на майбутньому;

Зручний для користувачів - посередництво не є і не повинно розглядатися як квазісудовий процес. Вона має ряд виразних переваг над судовим процесом:

- Вона не нав'язується і не відбувається в той час і за місцем узгодження сторонами;
- Вона передбачає засоби для вирішення спорів, які можуть бути недоступними шляхом судового розгляду;
- Це неформальне та гнучке, що дозволяє проводити комбінацію спільних та індивідуальних зустрічей;
- Всі сторони беруть участь, і вони не забарвлені "юридичним словом" або включають перехресне обстеження;

- Це швидко організовується і люди зосереджені;
- Це дозволяє сторонам бути відкритими, надавати свої погляди та почуття сильного повітря в нейтральному положенні безпосередньо один до одного;
- Уникає непотрібних судових витрат;
- Покращує канали спілкування та взаєморозуміння між сторонами, зберігаючи тим самим відносини;
- Це збільшує шанси на взаємовигідний результат для всіх сторін;
- Це не вимагає від вас розкривати все;
- Це набагато менше стресу, ніж звернення до суду. [44]

Медіація - це процес, в котрому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільного угоди між конфліктуючими сторонами. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, допомагає глибше зрозуміти їх позиції і інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам прийти власної угод.

В умовах формування досить складно говорити про її переваги. Громадян України в правовій сфері недостатньо обізнані, і крім них самих ніхто не розповість про можливості процедури медіації, можна теоретично говорити про переваги процедури медіації, або розглядати на підставі досвіду зарубіжних країн. Але є так само і складності, наприклад, кожна людина, бачить по-різному плюси і мінуси, і тому деякі можуть не погодитися з наведеними мною позитивними сторонами медіації.

Першим з переваг виділяється той факт, що мета медіації - це задоволення інтересу кожного сторони, і приведено це до ситуації обопільного виграшу у обох сторін. Орієнтація процедури націлена на те, що кожна зі сторін розуміла під справедливістю, ніж прямо на юридичні закони і правила.

Високий рівень надійності має процедура медіації. Високий рівень надійності має процедура медіації, оскільки вона відносно нетривала і сторонам вигідно дотримуватися домовленості. [45]

Ризик медіаторства мінімальний, так як кожна сторона в будь-який момент може відмовитися від проведення медіації.

Вона справедлива і може обійтися дешевше, ніж інші процедури вирішення спорів.

Для того, щоб переговори за участю медіатора пройшли успішно, сторони повинні:

- Мати бажання вирішити проблему;
- Бути готовими спробувати зробити це спільно;
- Ділитися необхідною для вирішення ситуації інформацією;
- Бути гнучкими, що не стоїть на початкових їх позиціях;
- Шанобливо ставитися до цінностей і інтересів один одного;
- Усвідомлювати свої справжні інтереси і мати змогу відрізнити їх від сьогохвилинних бажань і позицій;
- Розуміти наслідки і альтернативи в разі зриву переговорів;
- Бути здатними відділяти емоції, оцінки, інтерпретації від об'єктивних фактів;
- Мати змогу генерувати різноманітні і різнопланові пропозиції і аналізувати наслідки їх втілення;
- Сформулювати реалістичну, здійсненну, довгострокову угоду, що задовольняє всі сторони.

Конфіденційність є важливою перевагою процедури примирення. Правила медіації в Україні передбачають, що посередники не мають права передавати інформацію від однієї зі сторін до іншої сторони, і вони не повинні надавати інформацію, яка була відома під час процедури посередництва. Посередники і організації, відповідальні за посередництво, не можуть бути названі і допитані свідками до обставин, які вони повинні усвідомити під час арбітражного розгляду. Правила також передбачають для інших конфіденційність інформації, що відноситься до процедури примирення, за

винятком випадків, коли розкриття інформації стало відомо, що посередник та інші особи, які мають відомості, необхідні щодо процедури посередництва.

Таким чином, наступна порівняльна характеристика може бути надана, медіація відрізняється від судового розгляду.

За словами А. К. Большова, голови Київського арбітражного суду, медіація в Україні, на жаль, повільна: громадяни вважають за краще судові процедури вирішення спорів, так як вони не звикли брати на себе відповідальність в такому випадку. І дарма, бо процес медіації сприяє повазі інтересів обох сторін спору, збереженню їх відносин. Тільки якщо українці впевнені, що переваги позасудового вирішення конфліктів, посередництво в нашій країні буде працювати в повну силу, ніж в світі.

Переваги медіації будуть зведені до наступного:

- Посередництво допомагає заощадити час і гроші, а також емоційні сили збройних сил.
- При реалізації ситуації організація визначає правила і зміст процесу індивідуально.
- Медіація орієнтована не стільки на з'ясування відносин в конфлікті (з'ясувати, хто правий, а хто винен) або на заробіток, скільки на конструктивний пошук рішень.
- З точки зору часових витрат Медіація легко адаптується до потреб учасників і враховує емоційні і особистісні аспекти спору.
- Оскільки процес медіації є конфіденційним процесом, є зоною, що охороняється приватних інтересів учасників повного складу.
- Медіація дозволяє учасникам дивитися в майбутнє і використовувати свій творчий потенціал.
- У разі вирішення спору по процедурі медіації досягнуте угода, як правило, міцна і відповідає реальному стану речей, що не тільки допомагає втілити його в життя, але і робить їх реалізацію взаємоприйнятних і природним кроком. [50]

Перспективи застосування процедури медіації в арбітражному процесі можуть бути описані в такий спосіб:

У світовій практиці Медіація є альтернативним способом вирішення конфліктів і, звичайно ж, використовується в різних формах.

По-перше, використання посередництва для примирення сторін. Назвемо цей вид медіації "в чистому вигляді", коли посередники є людьми, професійними в примиренні сторін. При цьому функції арбітражного суду зводяться до мінімуму, щоб сторони виступали за посередника і говорили про переваги посередництва. Суд або судовий розгляд призупинити або відкласти справу. Отже, було б логічно додати ще одну причину для обов'язкового зупинення процесуального законодавства. Якщо сторони звертаються до посередника, який представляє закон про право на водіння автомобіля по справі- сторін подають клопотання про призупинення процесуальної скарги посереднику з метою примирення. Закон повинен також погодити можливість відновлення розгляду в разі порушення.

Люди у суперечках, які розглядають використання посередництва як спосіб вирішення своїх відмінностей, часто хочуть знати, що пропонує цей процес. Хоча посередництво не може гарантувати конкретних результатів, існують тенденції, що характерні для медіації. Нижче наведено перелік деяких переваг посередництва, широко розглянутих.

Економічні рішення. Медіація, як правило, менш дорога, коли протиставляється витратам на судові спори або інші форми боротьби.

Взаємовигідні наслідки. Сторони, як правило, більш задоволені рішеннями, які були узгодженими взаємно, на відміну від рішень, які накладаються сторонніми організаціями, що приймають рішення.

Висока ступінь дотримання. Сторони, які досягли своєї власної згоди в посередництві, також, як правило, більш схильні дотримуватися та виконувати свої умови, ніж ті, чиї рішення було введено стороннім прийнятим рішенням.

Комплексні та індивідуальні угоди. Медіація може розглядати як юридичні, так і позасудові питання. Медіанізовані угоди часто охоплюють

процедурні та психологічні питання, які не обов'язково піддаються правовій детермінації. Сторони можуть адаптувати своє врегулювання до своєї конкретної ситуації.

Більша ступінь контролю та передбачуваність результатів. Сторін, які ведуть переговори про власні розрахунки, мають більший контроль за підсумками їх суперечок. Прибутки та збитки більш передбачувані в опосередкованому врегулюванні, ніж вони будуть, якщо справа буде розглянута або вирішена.

Особисті інтереси. Люди, які ведуть переговори про власні інтереси, часто відчують себе більш могутніми, ніж ті, хто використовує сурогатних адвокатів, таких як адвокати, для їх представлення. Переговори про посередництво можуть служити форумом для вивчення та здійснення особистої влади або впливу.

Збереження постійного зв'язку або припинення відносин. Багато суперечок виникає в контексті відносин, які триватимуть протягом наступних років. Пропонована процедура, яка стосується інтересів усіх сторін, часто може зберігати робочі стосунки таким чином, що неможливо було б у процесі прийняття рішення про перемогу чи втрати. Посередництво також може зробити припинення відносин більш дружнім.

Прийнятні рішення. Сторони, які вирішують свої розбіжності, можуть брати участь у детальному виконанні їх. Договори, що розробляються на основі переговорів, можуть включати спеціально розроблені процедури для виконання рішень. Цей факт часто підвищує ймовірність того, що сторони фактично дотримуються умов врегулювання.

Угоди, які є кращими, ніж прості компроміси або перемога / втрата результатів. Процесуальні посередницькі переговори можуть призвести до результатів, які є більш задовільними для всіх сторін, ніж прості компромісні рішення.

Рішення, які тримаються часом. Орієнтовані поселення, як правило, затримуються з часом, і якщо результати пізніше спір, сторони скоріше

використовують кооперативний форум вирішення проблем для вирішення своїх розбіжностей, аніж вирішувати суперечливий підхід.

Мінуси посередництва.

Проте існують недоліки в медіації. Це може бути безглуздом, якщо сторони встануть на посаду і відмовляться від переговорів. Крім того, будь-які важливі соціальні або юридичні моменти будуть втрачені в конфіденційному розрахунку. Іноді для прийняття певного виду договору сторонам буде потрібно декілька посередницьких посередників, що робить медіацію дорогими. Нарешті, посередництво буде успішним тільки в тому випадку, якщо сторони будуть прихильні до вирішення.

Крім того, якщо партія сильно вірить у позицію, то посередництво може не найкращим чином відповісти. Посередництво діє лише тоді, коли одна сторона платить гроші, а інша сторона готова взяти менше, ніж те, що вони можуть отримати під час судового розгляду. Проте, якщо партія вважає, що не несе відповідальності і не повинна платити гроші, то посередництво не вирішить суперечку. Аналогічним чином, якщо партія твердо вірить, що інша сторона несе відповідальність і настільки жорстоко відповідальна за те, що врегулювання навряд чи компенсує їх належним чином, можливо, посередництво - це не відповідь. Нарешті, якщо справа більше стосується принципу, ніж відшкодування грошових коштів, то посередництво не забезпечить бажаного рішення.

Негативні аспекти для посередництва

Деякі з недоліків посередництва включають:

- Партія не може бути примушена брати участь, крім випадків, коли це наказує Суд;
- Необхідно встановити правовий прецедент; або складні процедурні питання;
- Партія з правом врегулювання недоступна або не бажає вести переговори;
- Не може бути економічно ефективним у конкретній справі;

- Договір, можливо, вимагатиме виконання судових рішень ;
- Клієнт має постійну політику, що його бізнес не компрометує;
- Заперечення адвоката. [45]

У дев'яти випадках з десяти випадків посередництво слід розглядати і вивчати через всі позитивні результати. Посередництво може призвести до швидкого та остаточного вирішення справи . Проте існують випадки, коли посередництво не дасть можливості належним чином вирішити справу. Кожна справа повинна бути незалежно оцінена, щоб визначити, чи посередництво може бути плідним.

2.4. Медіація та програми з підготовки подружжя в сімейних конфліктах і її ефективність в Україні.

За даними Мін'юсту, за 9 місяців 2018 року Києві зареєстровано 21688 офіційних шлюбів. Це майже на 3 тисячі більше, ніж за аналогічний період минулого року (за 9 місяців 2017 року зареєстровано 18735 шлюбів)

Але в той же час, число шлюбів не дотягує до показника позаминулого року - менше на 395 (за 9 місяців 2016 року офіційно оформлено 22083 відносин).

Розлучень же в Києві, за даними Мін'юсту, стає все більше і більше.

За 9 місяців 2018 року розійшлися 2944 пари, що на 9 більше, ніж в минулому році (за 9 місяців 2017 року оформлено 2935 розлучень) і на 231 більше, ніж у позаминулому (за 9 місяців 2016 року розійшлися офіційно 2713 подружжя). [77]

Ми всі дуже різні. Але незважаючи на різноплановість і багатство наших інтересів, в житті кожного з нас є тема, яка об'єднує всіх, - це сім'я і стосунки з коханими. На сьогоднішній день в Києві існує величезна кількість різноманітних тренінгів та шкіл по гармонізації сімейних взаємин, але в 99,9% випадків через поріг цих закладів переступає тільки та сім'я, в якій вже дозріло яблуко розбрату. І дуже часто під час наступної консультації подружжя з подивом відкривають для себе, що для пересування по дорогах їх внутрішньо

сімейного світу вже давним-давно винайшли велосипед. Можливо, саме тому середній відсоток розлучень в сім'ях киян протягом останніх семи-восьми років балансує на рівні 50-54%. Виявляється, кожній молодій парі, яка готується до шлюбу, треба допомагати. Чим? Інформацією про закони побудови сімейної гармонії і знаннями про мови любові.

Створити гармонійну сім'ю справді непросто. Судячи з відгуків на різних інтернет-форумах, київська молодь із задоволенням читає Джона Грея, Анатолія Некрасова, Ліз Бурбо, Луїзу Хей. Всі ці книги дозволяють вгамувати ментальний голод і усвідомити ті принципові відмінності між чоловіком і жінкою, про які ні на уроках біології, ні на університетських лекціях ніхто не говорить. Крім того, ця література дуже просто і красиво розповідає про справжній наповнення формули «Люби себе», за удаваним егоїзмом якої насправді варто готовність зрозуміти і прийняти іншу людину, а значить, розкрити і власну унікальність, полюбити себе. Адже кожна нова сім'я - це не просто знайшли одне одного люди різної статі. Це половинки, наділені не тільки цілком конкретними психоемоційними і фізіологічними особливостями, але вирости в певних традиціях побудови сім'ї, на підставі яких і починає розкручуватися нова подружня стрічка. І якщо у одних вона щедро прикрашена бісером та бахромою, то у інших через всіляких вузлів і зачіпок вона швидше нагадує звалитися канат, за який тримаються тільки тому, що нікуди діватися.

Але це не справжня сім'я. Адже шлюб це величезна праця, колосальна відповідальність і безперервна робота над собою. Як виявилось, для створення гармонійної сім'ї, крім любові, особистих якостей і повної довіри один до одного, потрібні базові знання про психоемоційних відмінності між чоловіком і жінкою, про етапи розвитку сім'ї, анатомії і психології сексуальних взаємин, розуміння вікових порогів. І якщо у одних вона щедро прикрашена бісером та бахромою, то у інших через всіляких вузлів і зачіпок вона швидше нагадує звалитися канат, за який тримаються тільки тому, що нікуди діватися. Але це не справжня сім'я.

Адже шлюб це величезна праця, колосальна відповідальність і безперервна робота над собою. Як виявилось, для створення гармонійної сім'ї, крім любові, особистих якостей і повної довіри один до одного, потрібні базові знання про психоемоційних відмінності між чоловіком і жінкою, про етапи розвитку сім'ї, анатомії і психології сексуальних взаємин, розуміння вікових порогів. І якщо у одних вона щедро прикрашена бісером та бахромою, то у інших через всіляких вузлів і зачіпок вона швидше нагадує звалитися канат, за який тримаються тільки тому, що нікуди діватися.

Але це не справжня сім'я. Адже шлюб це величезна праця, колосальна відповідальність і безперервна робота над собою. Як виявилось, для створення гармонійної сім'ї, крім любові, особистих якостей і повної довіри один до одного, потрібні базові знання про психоемоційних відмінності між чоловіком і жінкою, про етапи розвитку сім'ї, анатомії і психології сексуальних взаємин, розуміння вікових порогів. Адже шлюб це величезна праця, колосальна відповідальність і безперервна робота над собою. Як виявилось, для створення гармонійної сім'ї, крім любові, особистих якостей і повної довіри один до одного, потрібні базові знання про психоемоційних відмінності між чоловіком і жінкою, про етапи розвитку сім'ї, анатомії і психології сексуальних взаємин, розуміння вікових порогів. Адже шлюб це величезна праця, колосальна відповідальність і безперервна робота над собою.

Як виявилось, для створення гармонійної сім'ї, крім любові, особистих якостей і повної довіри один до одного, потрібні базові знання про психоемоційних відмінності між чоловіком і жінкою, про етапи розвитку сім'ї, анатомії і психології сексуальних взаємин, розуміння вікових порогів.

Але хто про це говорить і де? Школа? Університет? Друзі? Батьки? До речі, що тато-мами можуть розповісти своїм дітям про гармонійній сім'ї? Наскільки часто вони самі користуються словами «любов», «дарування», «прощення» і «подяка»? За словами директора міжнародного гуманітарного центру «Розрада», кандидата психологічних наук Валентини Бондаровської, сьогодні у нас немає культури такого навчання. Українці взагалі погано

розуміють, для чого подібні тренінги і семінари потрібні. При цьому держава втрачає сотні можливостей цю ситуацію якось змінити. Наприклад, коли якийсь міжнародний фонд фінансує розробку відповідного буклету, в якому від «а» до «я» розписана теоретична база і прописані всі інструменти, необхідні для створення чистого і світлого сімейного простору, наші чиновники не виявляють до нього ніякого інтересу.

На сьогоднішній день в Києві є всього кілька курсів, де лектори не бояться оперувати поняттям «любов» і розкривати аспекти подружньої зрілості. Одні з них - «Абетка подружжя» Київського міського центру сім'ї «Родинний дім» - починалися як програма підготовки до вінчання греко-католицької молоді, але в 2007 році головне управління у справах сім'ї та молоді виділило під неї кошти, завдяки чому вона набула формату, доступний представникам різних конфесій України. Крім того, цей курс пройшов наукову апробацію - робота над ним тривала цілих вісім років.

Про наповнення та головних складових програми розповідає її керівник, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Київського інституту бізнесу і технологій Людмила Гридковець: «Сьогодні молоді люди орієнтовані на так зване успішне подружжя, тому дуже часто вони намагаються нав'язати своєму партнеру і собі якийсь нереальний, вигаданий образ. Але гармонія сімейного життя ґрунтується на цілком конкретних духовних, психологічних і сексуальних складових. В контексті поняття духовної гармонії ми робимо акцент на тому, що таке «я», як важливо спочатку полюбити себе, щоб потім зуміти обдарувати любов'ю іншу людину.

Що стосується еротичної гармонії, то саме поняття еротики сьогодні, безумовно, дуже спотворили. Але інтимна складова є однією з базових у людському житті. Пара повинна знати закони сексуальної гармонії в родині, інакше наслідки цього незнання їх все одно коли-небудь «наздоженуть». Йдеться про особливості перебігу психофізіологічних процесів у жінки і в чоловіка. наприклад, подружжя має знати, для кого ті ж ласки є психологічним критерієм, а для кого - чисто фізіологічним. Дуже часто можна чути, що саме

жінки психологічно залежні від ласк, але насправді це неправда. Для жінок ласки - чиста фізіологія, тоді як для чоловіків вони є виключно психологічним чинником. Тобто дружина повинна знати, чого потребує її чоловік, а чоловік, в свою чергу, повинен розуміти, що таке жінка і як не зіпсувати той дар, який він отримав в шлюбі ».

Ще один проект, який стартував в 2007 році, був реалізований в рамках міжнародного гуманітарного центру «Розрада». «В позаминулому році, - розповідає координатор проектів, тренер Ольга Куриленко, - для студентських пар та молодих сімей в рамках міської програми «Студентська сім'я - щасливі разом » ми провели дводенні тренінги, метою яких було навчити молодих людей прислухатися один до одного і допомогти їм в побудові гармонійної родини. Тоді ми запросили пари, які вже мають певний досвід спільного життя з Університету харчових технологій, Національного університету ім. Т.Шевченка та Києво-Могилянської академії. Спочатку все пари, які йшли на цей тренінг, не збиралися говорити про свої проблеми. За їх словами, вони йшли за новими знаннями про взаємини між чоловіком і жінкою, про сім'ю. Але вже в перший день тренінгу з'ясувалося, що в парі молоді люди не розмовляють про дуже багато речей - кожен боїться порушити рівновагу, кожен думає, що гострі моменти зглядяться самі по собі. В результаті цього один не знає або не розуміє, що відчуває інший, а той не вважає за потрібне говорити про свої почуття, які нікуди не діваються. «Потерплю» починає гризти зсередини. Тому перше, на що ми звертали увагу учасників тренінгу: про свої почуття потрібно говорити. Любов не може бути безмовною. Хочеш змінити поведінку свого партнера? Почни з себе. Сімейного життя без конфліктів не буває, головне, знайти і усунути їх витoki. Наведу приклад. На тренінгу була пара, в якій хлопець постійно відчував дискомфорт, так як його дівчина раз у раз різко змінювала їх спільні плани. Він вважав, що це дрібниця, але при цьому завжди відчував цілу бурю почуттів, адже з ним не вважалися. Дівчина ж була вражена, коли почула про це. Вона ніколи навіть не думала про те, що подібні ситуації можуть мати таке значення для її хлопця.

Директор Міського центру дитини Служби у справах дітей та сім'ї КМДА Вікторія Ейдемільлер згуртувала групу колег-медіаторів в волонтерський проект, в рамках якого вже понад рік можна отримати безкоштовну послугу сімейної медіації в процесі розлучення. У минулому році начальники і відповідні працівники районних служб у справах дітей м.Києва пройшли тренінги з базовим навичкам медіації, і тепер комісії із захисту прав дітей при районних державних адміністраціях інформують подружжя, які розлучається або вже розвелось, про можливість позасудового вирішення таких гострих питань, як місце проживання дитини або графік його спілкування з одним з батьків. За п'ять місяців п.р. в центр за цією послугою звернулося 47 осіб. "Справ не так багато, оскільки люди впевнені, що саме в суді вони отримають те, чого хочуть»

Один з яскравих випадків: вже розлучені подружжя якось при зустрічі почали сваритися на вулиці і так занурилися в з'ясування стосунків, що не помітили, як їх дворічна дитина вибігла на дорогу і ледь не потрапила під колеса автомобіля. Мати після цього два місяці навідріз відмовляла батька в можливості бачитися з дочкою. Той подав до суду, але одночасно звернувся за допомогою до медіаторів. Уже перша комунікація сторін була хоч і нелегка, але результативною - вдалося домовитися про зустріч батька з дитиною протягом декількох годин в найближчий вихідний день. Зрештою, після серії зустрічей цей процес виявився успішним для колишнього подружжя, батьки змогли домовитися, і тепер батько бере участь у вихованні дитини. При цьому для відновлення довіри довелося проговорити і зафіксувати величезна кількість деталей.

Спочатку, коли сторони вдаються до медіації, вони через надмірні емоцій не завжди готові навіть розмовляти один з одним. Кожен бачить ситуацію по-своєму, вважає винним візаві і намагається довести свою правоту. При таких умовах майже неможливо побачити справжні причини конфлікту, а обговорити варіанти його залагодження - і поготів. Медіатор має інструментарієм, який допомагає сторонам крізь завісу емоцій усвідомити свої потреби і інтереси, а

також побачити ситуацію очима один одного. Але це дуже непросто, тому саме в сімейних справах медіатори часто працюють парами, в ідеалі - юрист і психолог, частіше чоловік і жінка. Це дозволяє їм побачити всі аспекти ситуації, якнайкраще допомогти сторонам, підстрахувати один одного, щоб не допустити помилок, а також подбати і про власну емоційної безпеки.

Серед типових труднощів в сімейних справах Вікторія Ейдемільлер згадує ситуації, в яких одна зі сторін навіть після розлучення, навіть не дивлячись на новий шлюб колишнього чоловіка або дружини, хоче відновити сім'ю. Завдання медіатора - перш за все зрозуміти, чи можливо це, і в разі негативної відповіді допомогти людині усвідомити і прийняти реалії. Іноді один з учасників затягує процес, оскільки сприймає його як можливість отримати психологічну допомогу і підтримку, але тоді людині зазвичай радять звернутися до психолога або психотерапевта.

Коментар президента Національної асоціації медіаторів України Діани Проценко:

- За останні 20 років понад 2 тис. чол. отримали різні сертифікати медіатора, багато - аби прикрасити ними резюме, тобто не підживившись отриманих знань практикою. Також, оскільки медіація стає популярною, не дивують випадки, коли за цю роботу береться людина без відповідної підготовки, який самовільно вважає і називає себе медіатором. Тому зараз стало актуальним захистити людей від недобросовісних послуг медіації.

У професійному співтоваристві активно обговорюють механізми саморегулювання. Вже на фінальній стадії перебуває прийняття етичного кодексу і галузевих стандартів медіації, зокрема і освітніх. Ми в асоціації пропонуємо йти далі і ввести добровільну акредитацію. Людина, що бажає отримати статус акредитованого медіатора, тримає іспит, бере на себе зобов'язання дотримуватися кодекс і погоджується на розгляд скарг на свої дії. Професіонал отримує конкурентні переваги в пошуку роботи, своєрідний сертифікат якості, а його клієнти - гарантію, що скарги на дії медіатора

ретельно вивчати його колеги - визнані експерти. І якщо є підстави, то медіатор втратить і акредитацію, і репутацію. [76]

Як бачимо, медіація - це процес, який надає сторонам можливість знайти рішення, яке задовольняє їх інтереси. Але це не чудодійна мікстура: вона не допоможе повернути втрачену любов, не допоможе змусити когось чинити так, як вам би того хотілося. Медіація - це чесний і відкритий для учасників процес, де виграють всі, якщо вони відверті і щирі, якщо відповідають за свої рішення.

РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ З ВИЯВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ

3.1. Програма соціологічного дослідження на тему «Виявлення ефективності процедури медіації в сімейних конфліктах.»

Програма дослідження - це виклад його теоретико методологічних передумов (загальної концепції) відповідно до основних цілей роботи і гіпотез дослідження із зазначенням правил процедури, а також логічної послідовності операцій для їх перевірки. [62]

Блок I

Проблема: Дослідницька проблема виходить з аналізу взаємин подружжя, потреб кожного члена сім'ї.

Предметна область - співвідношення між застосуванням сімейної медіації та розлученням / недопущення до розірвання шлюбу. Виявлення основних причин подачі заяв на розлучення.

Об'єкт дослідження - члени сімей, що знаходяться в шлюбі / подружжя/співробітники РАЦС/ медіатори.

Блок II

Мета дослідження - виявлення ефективності процедури медіації в сімейних конфліктах.

Завдання дослідження:

- 1) Провести опитування людей, які перебували у шлюбі, щоб дізнатися місце конфліктів в їх сім'ях;
- 2) Дізнатися думку співробітників органів РАЦС і медіаторів про ефективність медіації;
- 3) Встановити відношення людей, що знаходяться у шлюбі до процедури медіації;
- 4) З'ясувати ефективність проведення медіації;

5) Дізнатися думку людей, що знаходяться у шлюбі, щодо необхідності застосування процедури медіації.

Блок III

Емпірична інтерпретація основних понять:

Конфлікт - це зіткнення інтересів, позицій, переконань, яке прийняло крайню форму, що виходить за межі загальноприйнятих правил і норм.

Медіація - одна їх технологій альтернативного врегулювання спорів за участю третьої нейтральної, неупередженої, не зацікавленої в даному конфлікті сторони - медіатора, який допомагає сторонам виробити певну угоду щодо суперечки, при цьому сторони повністю контролюють процес прийняття рішення щодо врегулювання спору та умов його дозволу.

Подружжя - це чоловік і жінки, які перебувають у шлюбі.

Попередній системний аналіз об'єкта: формулювання загальної гіпотези.

Системний аналіз об'єкта соціологічного дослідження - уявлення соціального об'єкта в якості аналітично розчленованої системи.

Розробка робочих гіпотез: описових і пояснювальних

Застосування медіації буде основним фактором розкриття і врегулювання сімейних проблем і конфліктів.

Більшість подружжя не знають про те, що є така процедура ...

Блок IV

Тип вибірки

На сайті Державної служби статистики України, за даними за 2017 рік, кількість подружніх сімей, зареєстрованих в шлюбі, становить 1078 пар. (На 1000 осіб) . Участь в дослідженні взяли 384 людини ~ 192 подружніх пари. У віці від 19 до 56 років. Вибірка носила випадковий характер.

Перехід до певного методу збору та аналізу вихідних даних

Опитування - незамінний прийом отримання інформації про суб'єктивний світ людей, їх схильності, мотиви, діяльності, думки.

Поглиблене інтерв'ю - проводиться за певним планом бесіди, передбачає прямий контакт інтерв'юера з респондентом (опитуваним), причому запис

відповідей останнього виробляється або інтерв'юером (його асистентом), або механічно (на плівку).

Опитування за анкетною передбачає жорстко фіксований порядок, зміст і форму запитань, ясну вказівку способів відповіді, причому вони реєструються опитуваним або наодинці з самим собою (заочний опитування), або в присутності анкетера (пряме опитування).

3.2. Аналіз результатів соціологічного дослідження

Соціологічне опитування членів сімей, що знаходяться в шлюбі. Текст питань в Додатку 1.

Основні результати дослідженню виглядають наступним чином:

1. Опитувані були люди тільки одружені. Якщо ділити по віковим групам сімей, то вийшли наступні цифри, 0-10 років - 231, 11-20 років - 89, 21-30 років - 58, 30 років і > - 6 (Рис 1.).

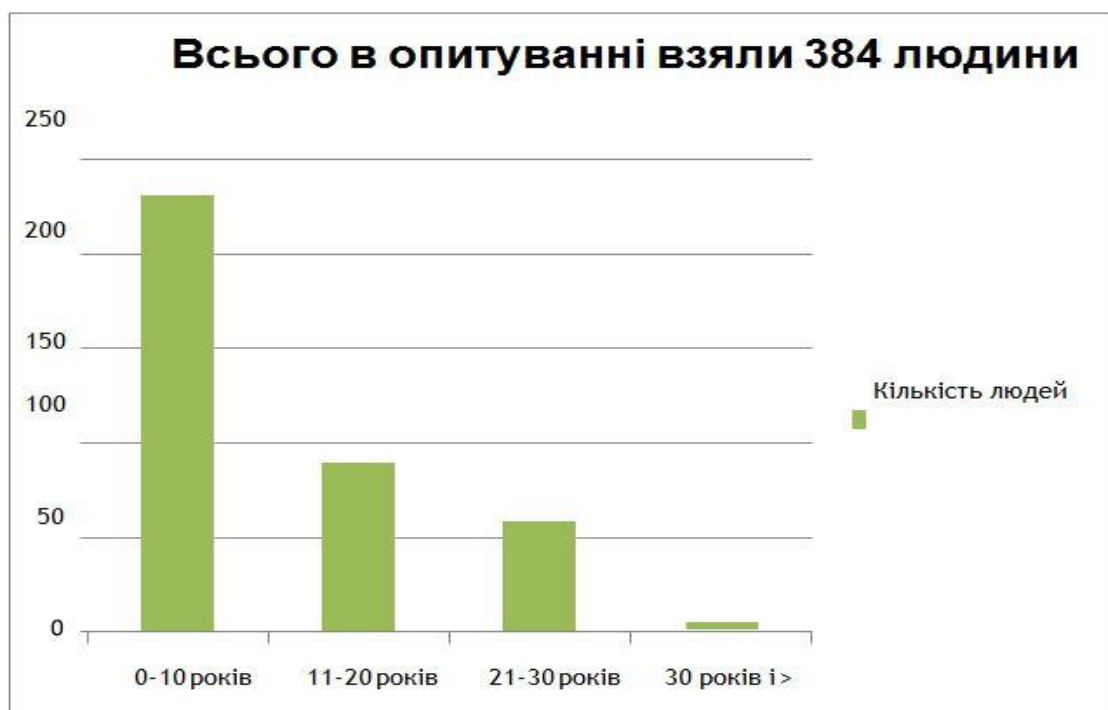

Рис 1. Віковий розподіл опитаних.

2. Найбільша кількість опитуваних, оцінюють взаємини в сім'ї, як дуже хороші - 72,8%; хороші - 20,3%; не дуже хороші - 5,8%, погані -1,1%.

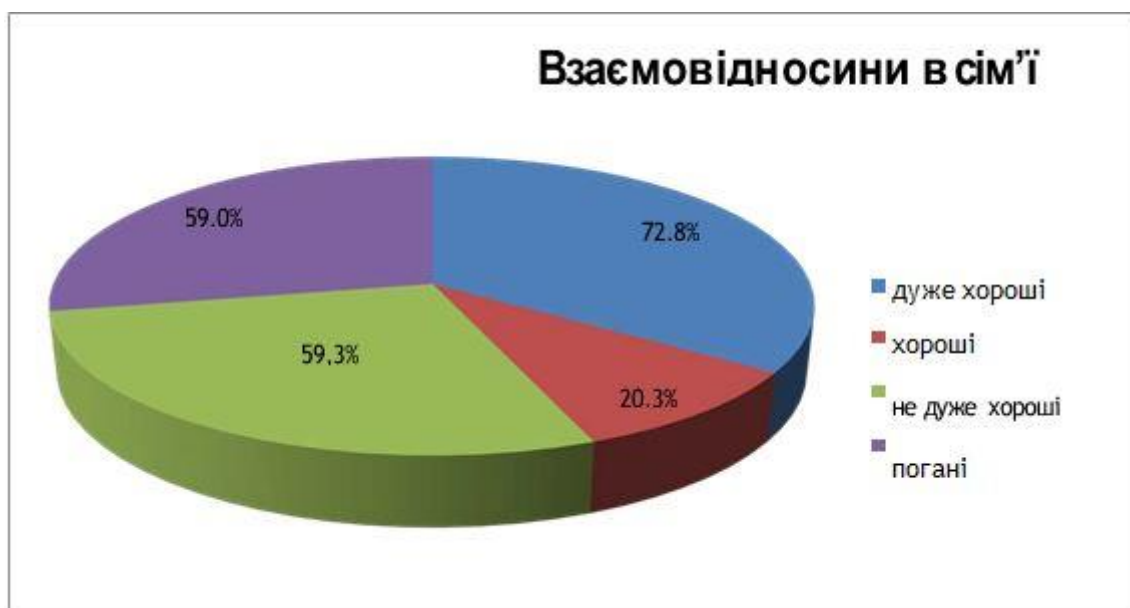

Рис 2. Взаємовідносини у сім'ї опитуваних.

3. У 79,7% респондентів в родині прийнято обговорювати складності / проблеми; не прийнято обговорювати у 5,3%; скоріше так, ніж ні, відповіли 9,4%; скоріше ні, ніж так - 5,6%.

Рис 3. Прийняття принципу обговорення проблем в сім'ї.

4. На питання про наявність сварок в сім'ї у опитуваних вийшли такі відповіді: варіант «так» - отримав 11.8%; «Часто» - 20%; «Іноді» - 59,3%; «Рідко» - 8,9%.

Рис 4. Наявність сварок в сім'ях опитуваних.

5. У питанні про урегулювання сварок в сім'ї, респонденти прописували свій варіант відповіді. Варіантів було багато, але найпоширеніше було - це розмова, з'ясування обставин, прийняття рішення, в цілому сума склала 89,3%. Решта - ніяк, не розмовляємо, мені без різниці 10,7%.

Рис 5. Найпоширеніші варіанти урегулювання конфлікту у сім'ї.

6. Опитувані відповідали на питання про розлучення в більшій мірі негативно, тобто не було зовсім думок про розлучення - 67,7%, 30,2% - були,

але дуже рідко, і ті, кому часто приходять думки про розлучення, претендують на 3,1%.

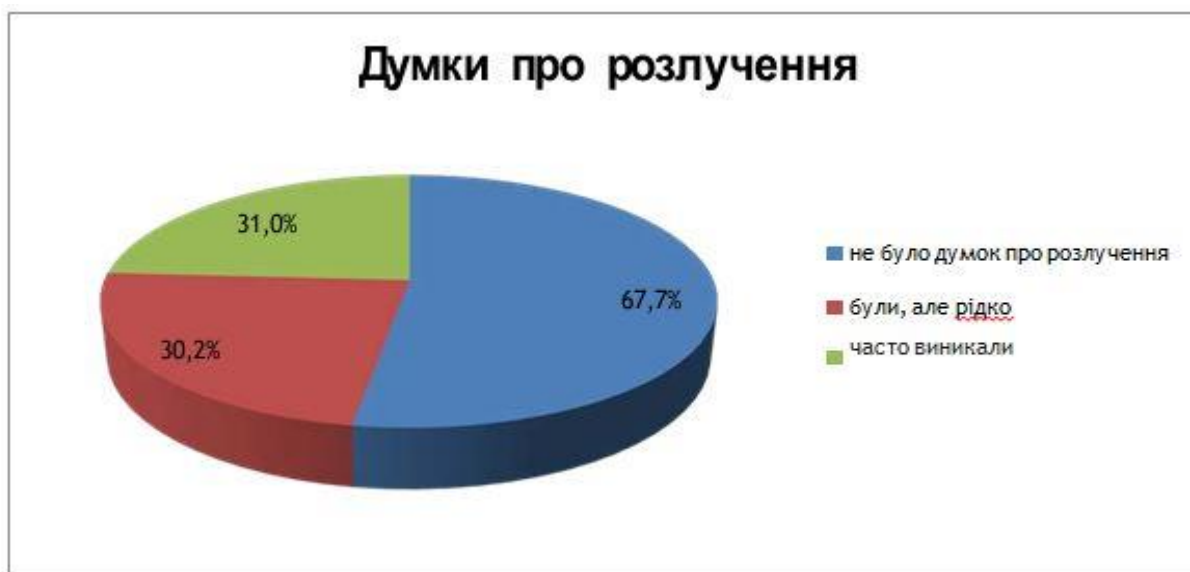

Рис 6. Частота думок про розлучення у опитуваних.

7. У наступному питанні, питання було про те, що зупиняло респондентів, при думках про розлучення. Варіантів відповіді не було, потрібно було вписати коротку відповідь. Тих, у кого таких думок не виникало, на це питання я просив не відповідати. 33,3% так чи інакше колись - то думали про розлучення, і причиною зупинки були різні. Найпоширенішою причиною стала наявність в сім'ї дітей до 18 років - 45,9%; далі на II місці причина «прожиті разом роки» - 37,6%; III місце «хороші взаємини в сім'ї» - 16,5%.

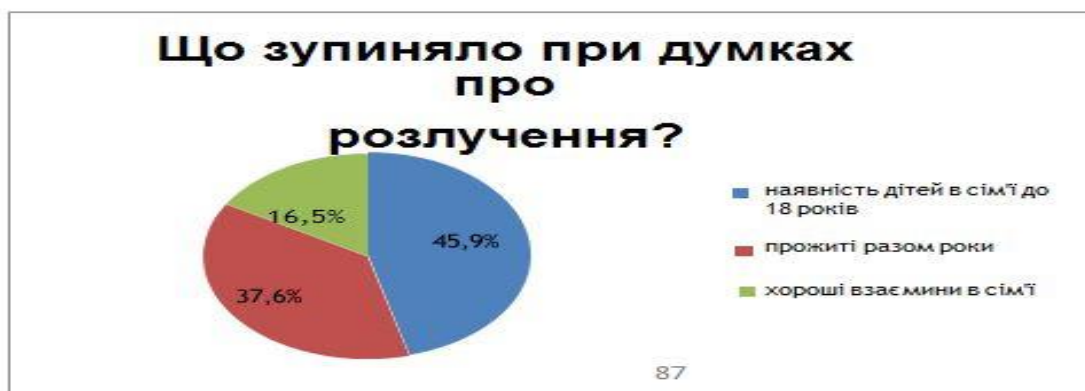

Рис 7. Причини, які зупиняли респондентів, при думках про розлучення

8. У питанні, про альтернативну процедуру вирішення сімейних конфліктів 25% утруднені у виборі відповіді, повністю згодні - 54,7%; скоріше так, ніж ні - 2,3%; скоріше ні, ніж так 3,9%; повністю не згодні - 23,5%.

Рис 8. Допустимість альтернативного способу вирішення конфлікту.

9. Виявляється, в наш час дуже мало людей знає, про таку процедуру, як медіація. З мною опитаних, про медіацію знають лише 19%. Для XXI століття це дуже цікаво. Адже з появою чогось нового в наш час, люди намагаються дізнатися про це, за часів цифрових технологій знайти потрібну інформацію можна за дві секунди.

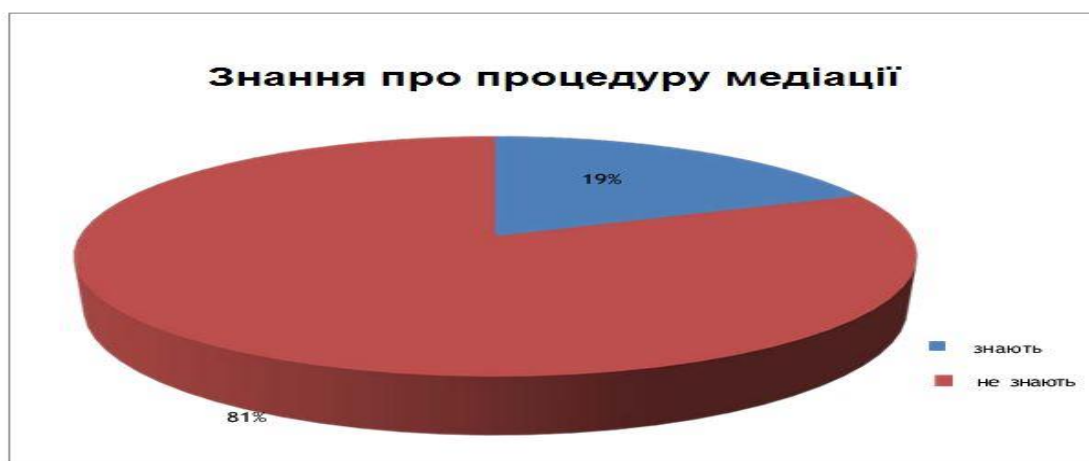

Рис 9. Ознайомленість з процедурою медіації у опитуваних.

10. При питанні «Чи хотіли б Ви скористатися таким способом врегулювання конфліктів?» Більшість відповіли, що хотіли б спробувати. Вибрали відповідь «так» - 81%; скоріше так, ніж ні - 9%; скоріше ні, ніж так - 5,6%; Важко відповісти - 4,4%.

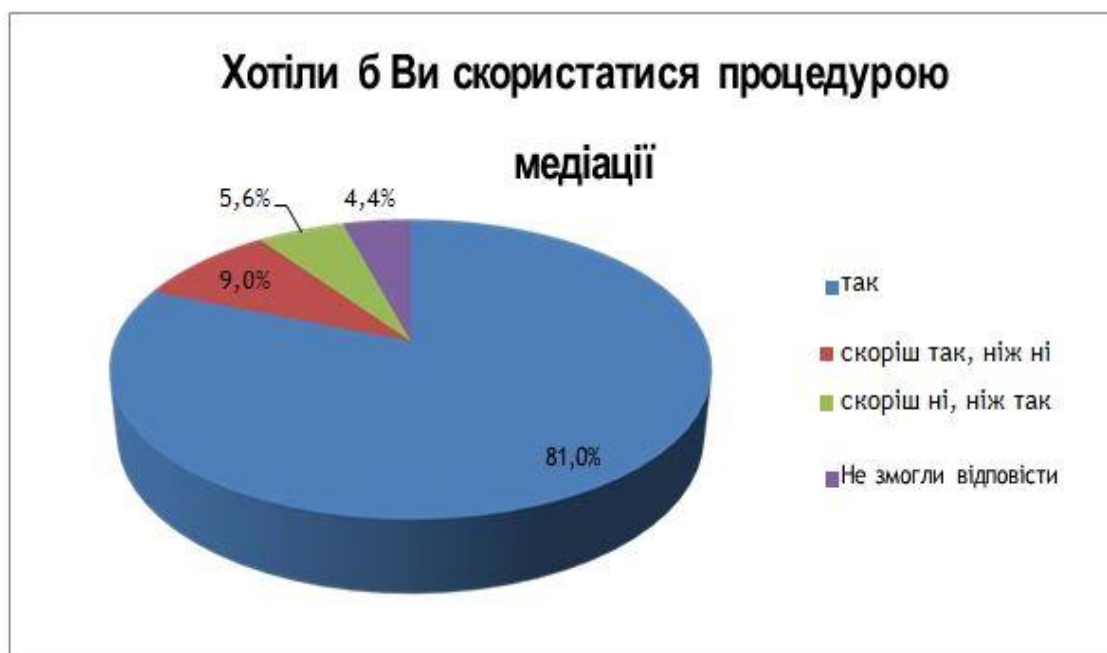

Рис 10. Бажання скористатися процедурою медіації.

11. При уточненні інформації про кількість ситуацій, які вирішуються за допомогою процедури медіації, змінилися показники відповідей, варіант «так» отримав 98,3%, а відповідь «ні», відповідно, 1,7%.

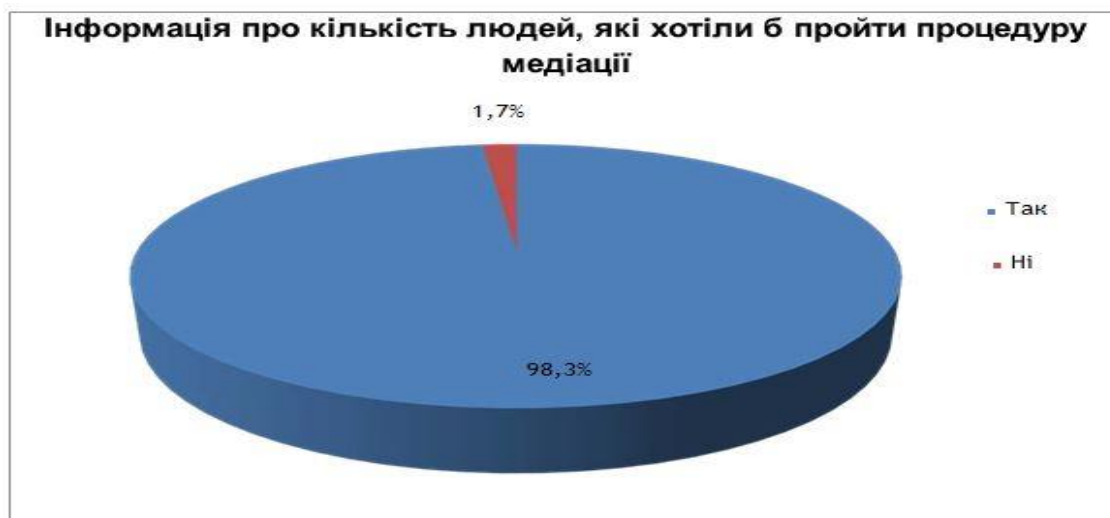

Рис 11. Інформація про к-сть людей, які хотіли б пройти процедуру медіації.

12. Респонденти вважають, що після проведення процедури медіації у 64,8% змінилося б ставлення до розлучення. 3,5% не змогли відповісти; варіант «скоріше так, ніж ні» вибрали 26,5%, і варіант «скоріше ні, ніж так» вибрали 5,2%, варіант «інше» не вибрав ніхто.

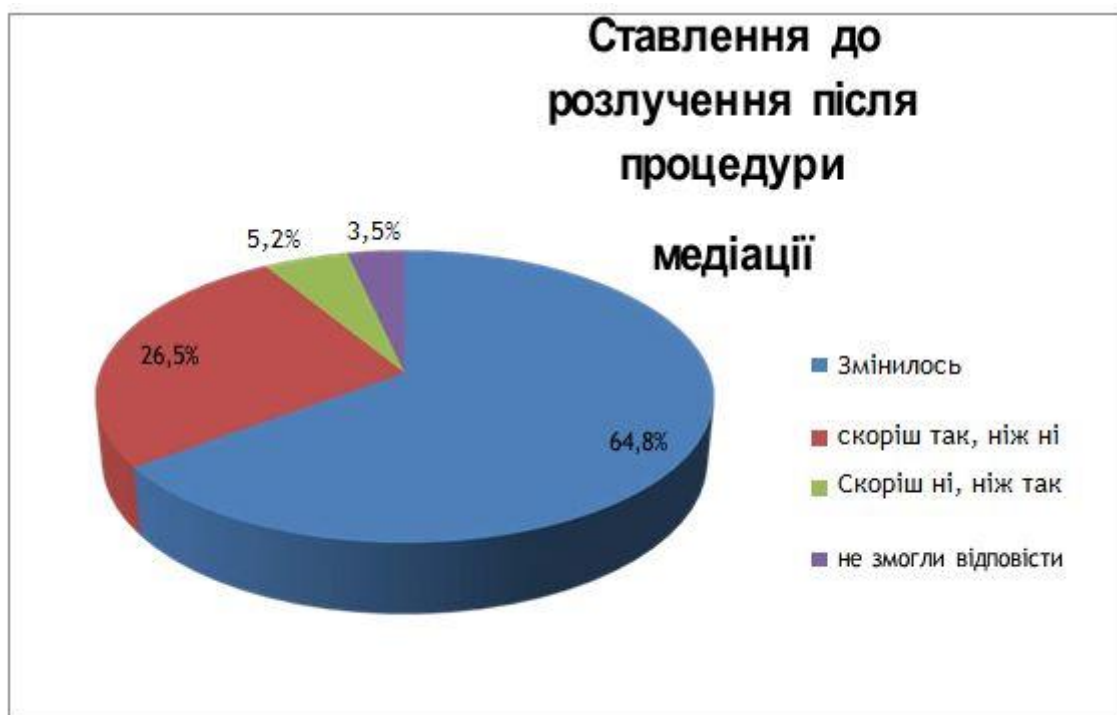

Рис 12. Ставлення до розлучення , після процедури медіації.

Вікова категорія неоднорідна. Вікова категорія респондентів становить від 19 до 56 років. Від 19 до 29 - 206 осіб; від 30 до 40 - 112 осіб; від 41 до 49 - 52 чоловік; від 50 до 56 - 14 чоловік.

Рис 13. Вікова категорія опитаних.

Поглиблені інтерв'ю зі співробітниками органів ЗАГС і медіаторами, що займаються питаннями сімейних конфліктів, інформація описана методом транскрибування.

Перелік запитань, що задавалися респондентам, можна побачити в Додатку 2.

Респондент № 1.

1. Головний спеціаліст відділу Управління РАЦС досвід роботи 9 років.

2. Саме з подружніми конфліктами я працюю на протязі 8 років.

3. В першу чергу - це пари, котрі знаходяться в перших роках подружнього життя, і приблизно до 30 років звертаються, у них мабуть якісь - соціальні ролі і вони не можуть пристосуватися ще один до одного, ось вони звертаються в основному в першу чергу, кажуть що у них конфлікт, що вони не можуть один одному поступитися і т. д. потім з'являються діти, у когось навпаки, діти вже вирости, їх разом нічого не пов'язує, були і такі пари.

4. Так як процедура нова і ще не всім відома, подружжя якщо вирішують розлучитися, то йдуть в РАЦС, там їх вже відправляють на прийом до медіатора. Але не кожна пара йде до медіатора, а наполягають на прийнятті заяви. Так само приїжджають з інших міст на медіацію.

5. Дані строго конфіденційні. Адже сама процедура містить певну закритість.

6. Звертаються так само і в центр довіри. Ми вмовляємо пари, задаємо їм навідні запитання, чи всі Ви способи врегулювання конфліктів вичерпали. Може бути, Ви ще спробуєте. Загалом, наша справа тільки вмовити їх, а потім вони прийшли, розповіли, до чого домовилися, до чого вони прийшли, і звичайно, велику роль відіграє медіатор в таких ситуаціях. Коли вони сиділи у нас, вони там по кожній парі працювали і давали відповідь: ось вони помирилися, вони не будуть подавати заяву на розлучення. Так само існує психологічний центр «Ювента», філія від «Довіри», працюють з молоддю, як раз на збереження сім'ї, там у них і клуб знайомств є. З «Ювента» ходять в Дарницький РАЦС.

7. Поки документально не затверджено, але ми намагаємося привести в законність саме сімейну медіацію.

8. Нам самим, скільки було цікаво, не в плані життєвої ситуації і інтересу, а навчитися, як розмовляти, про що розмовляти, через які важелі впливати. Нас не пускають на саму процедуру медіації, адже це все конфіденційно, навіть не знаємо, що там відбувається за зачиненими дверима. Тільки бачимо, що спочатку працюють з одним чоловіком, розглядають якісь - то його погляди, потім з іншим, по черзі, потім їх запрошують обох.

9. Професійний і психологічно підкований.

10. Більше поширювати інформацію про таку процедуру, як медіація. Щоб у людей була хоч якась - то надія на збереження сім'ї і взаємин.

Респондент № 2.

1. Займаюся практикою конфлікту вирішення, робота з конфліктами, з 2011 року, тобто вже 7 років, кількість врегульованих суперечок з медіації було більше 100, там я вже збився. Сімейні суперечки я не дуже люблю, бо вони дуже, такі, непрості, в плані збереження нейтральності.

2. З подружніми конфліктами я працюю з закінчення 2011 - початку 2012. Їх було не так багато? - приблизно їх було 30% від всієї сукупності.

3. Проблеми, з якими вони стикаються, з тим, що побоюються за своє майбутнє, невпевненість в майбутньому без подружжя. Якщо в процесі врегулювання розглядати, то якщо тільки підрахувати, якщо щось ділять.

4. Рідко, вкрай рідко. Навіть можна так сказати, взагалі, за статистикою десь з 10 - 4 пари йдуть на медіацію, коли дізнаються про неї, і приблизно з 10 - 1 пара пройде, а другий випадок буде немедіабельним.

5. У сучасних розвинених країнах є, у нас навіть здається, в РАЦСі є.

6. Ефективність в тому, що чоловік і жінка самі виробляють рішення, щодо їх ситуації.

7. За подружніх конфліктів поки немає ніякої нормативної регуляції. Були поправки, але їх так і не доробили.

8. Подружжя самі вирішують, що для них потрібно, що для них важливо і як їм з цим жити.

9. Нейтральність, перш за все.

10. Можна широко популяризувати цю процедуру серед подружжя. Всюди і завжди говорити про медіацію.

Респондент №3

1. Медіатор з 1996 року.

2. Досвід є з 1996 року.

3. Весь спектр проблем у відносинах . На медіацію найчастіше потрапляють справи, пов'язані з дитиною і майном в процесі розлучення. Але цим не обмежуються.

4. Чи часто подружжя вдаються до застосування медіації для врегулювання своїх суперечок? - немає. В Україні немає потокової практики медіації. Про медіацію недостатньо відомо «широкому загалу»

5. Немає. В Україні - немає. В інших країнах може бути тільки або судової, або різними центрами, конкретними, які практикують. Загальною статистики немає. Застосування медіації не централізований процес. Можна було б шукати за проектами, які підтримуються, але це частина того, що реально проводяться. У Києві є волонтерський проект по сімейної медіації, ймовірно, вони ведуть статистику, тому що працюють з державними органами в досудовому порядку.

6. У чому на Ваш погляд ефективність застосування медіації - основне, це задоволеність в рішенні спору. Але навіть якщо не приходять до взаємної згоди, то і судовий розгляд йде швидше після медіації, тому що уточнюються реальні інтереси сторін.

7. Які справи на сьогоднішній день ситуація з нормативним регулюванням діяльності медіаторів подружніх суперечок - немає заборони. Є рекомендації про застосування. Але важливо, що сімейна медіація - а так правильніше з точки зору медіації це називати, може проводиться і незалежно

від суду. Може регламентуватися договором провайдера послуг медіації та суду.

8. У чому ви бачите переваги медіації при вирішенні судових спорів в області сімейного права - я не юрист, але розумію існуючу практику обов'язкової медіації в сімейних спорах в ряді країн, тому що медіація дозволяє врахувати і ті питання, які не підпадають під правову регламентацію, але мають значення в сімейних відносинах.

9. Якими на Ваш погляд якостями повинен володіти практикуючий медіатор - кваліфікацією медіатора. Вміти чути і довіряти людям.

10. Як Ви вважаєте, що необхідно зробити, щоб чоловік і жінка частіше зверталися до медіаторів, ніж розлучалися - питання некоректне. Медіація це спосіб м'якого, ненасильницького розлучення.

Аналізуючи поглиблене інтерв'ю експертів, цілком зрозуміла та чітко виділена проблема сімейних конфліктів, і необізнаність людей, що знаходяться у шлюбі з урегулюванням конфліктів у їх сім'ях. Про процедуру медіації відомо одиницям. Існують певні організації та програми, для детального пояснення теми сімейної медіації, але на даний час існує тенденція, що з 10 пар 1 завершить процес медіації. Досить широким є поняття немедіабельний випадок, це коли конфліктна ситуація пари не підходить до процедури медіації. Ситуація навколо популяризації медіації мала більший би результат, якщо на законодавчому рівні ввели закон про медіацію. Про дану сферу урегулювання конфлікту повинно знати максимально велика кількість громадян України.

Також, експертами, відзначалась перевага медіації при вирішенні судових спорів в області сімейного права - є розуміння важливості існуючої практики обов'язкової медіації в сімейних спорах в ряді країн, тому що медіація дозволяє врахувати і ті питання, які не підпадають під правову регламентацію, але мають значення в сімейних відносинах. важливо, що сімейна медіація - може проводитися і незалежно від суду. Може регламентуватися договором провайдера послуг медіації та суду.

На думку експертів, медіатор повинен володіти - кваліфікацією медіатора. Вміти чути і довіряти людям, мати нейтральність, професіоналізм, та психологічну стійкість.

А на питання, що необхідно зробити, щоб чоловік і жінка частіше зверталися до медіаторів, ніж розлучалися – думки розійшлися, хтось вважає, що основним потрібно широко популяризувати цю процедуру серед подружжя. Всюди і завжди говорити про медіацію. А хтось каже, що це питання некоректне. Медіація це спосіб м'якого, ненасильницького розлучення.

Хоч, і версії різні, але обидві правильні. Експерти цілком впевненні в максимальній ефективності процедури медіації, впевнені, що для багатьох пар це найкращий варіант розібратися в їх відносинах, але медіаторам не вистачає підтримки зі сторони держави.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Тематика конфліктів має величезне значення для вирішення різних проблем сім'ї. Конфлікти це явище, яке неможливо уникнути в будь-яких сферах життєдіяльності людини, і особливо, як вважають психологи - в сімейному житті.

Сімейні конфлікти діляться, в залежності від суб'єктів взаємодії, на конфлікти між подружжям, між дітьми і батьками, між подружжям та іншими членами сім'ї. Такі конфлікти можуть грати, як негативну, так і позитивну роль, яка сприяє особистісному зростанню, зміцненню сім'ї, сприятливому розвитку взаємин подружжя і всіх їх членів сім'ї, тоді як деструктивний конфлікт руйнує сім'ю і взаємини. Але які б не були обставини і причини, будь-який конфлікт вимагає уваги і вміння з управління і вирішення сварки. Для досягнення всіх цілей потрібно знати які бувають причини виникнення і механізми розвитку конфліктів, що зумовлюють їх чинники. У психології конфлікт вивчається в трьох формах:

1. внутрішньо особистісний конфлікт, який представляє зіткнення протилежних до неї поглядів, інтересів, потреб, приблизно рівних між собою за силою;

2. міжособистісний конфлікт, коли особи, або групи осіб, у яких несумісні

між собою цілі, протиріччя цінностей, або одночасно прагнуть до досягнення однієї і тієї ж мети, але досягнута, може бути лише однією стороною;

3. груповий конфлікт, коли конфліктує сторонами є соціальні групи, у яких є несумісні цілі які перешкоджають один одному на шляху до їх досягнення.

Сімейний конфлікт носить вид міжособистісного конфлікту, в основному який носить негативний характер, це явище, що призводить до сімейної

дезадаптації. Існують взаємодоповнюючі подружжя, але не схожі один на одного, задовольняють один одному невротичні потреби, так звана взаємодоповнюваність. У таких випадках існує три види патологічних взаємних доповнень подружжя:

- Конкуренція - з боротьбою за лідерство, відкрите протистояння, взаємні звинувачення, суперечка;
- Псевдо-співпраця - ігнорування проблем у відносинах, відсутність реального взаєморозуміння;
- Ізоляція є протилежністю фантазій у відносинах з ізоляцією, почуття любові, яка пригнічується шляхом вимушених, негативних емоцій.

Все вищесказане дозволяє зробити висновок про те, що причини конфлікту можуть бути сформовані зовнішніми впливами, моральними і етичними принципами, визначальними людську поведінку.

А процедура медіації може дуже влучно працювати з усіма видами сімейних конфліктів. Тому, що це процедура, в ході якої посередник систематично сприяє комунікації між сторонами конфлікту або спору досягти взаємоприйняттого рішення конфлікту або спору. Крім того, посередник діє на принципах нейтральності і конфіденційності по суті. На відміну від суду, який строго регулюється, формалізованого і цілеспрямований по суті позову, медіація дозволяє гнучко підходити до вирішення спорів, беручи до уваги всі аспекти спірної ситуації, незалежно від їхнього юридичного значення.

З практичної точки зору, медіація - це процес, в котрому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільного угоди між конфліктуючими сторонами. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, допомагає глибше зрозуміти їх позиції і інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам прийти власної угоди.

Існує ряд позитивних аспектів, що допомагає конфліктуючим сторонам обрати саме процес медіації, а не судовий процес.

Вона не нав'язується і не відбувається в той час і за місцем узгодження сторонами; Вона передбачає засоби для вирішення спорів, які можуть бути недоступними шляхом судового розгляду; Це неформальне та гнучке, що дозволяє проводити комбінацію спільних та індивідуальних зустрічей; Всі сторони беруть участь, і вони не забарвлені "юридичним словом" або включають перехресне обстеження; Це швидко організовується і люди зосереджені; Це дозволяє сторонам бути відкритими, надавати свої погляди та почуття сильного повітря в нейтральному положенні безпосередньо один до одного; Уникає непотрібних судових витрат; Покращує канали спілкування та взаєморозуміння між сторонами, зберігаючи тим самим відносини; Це збільшує шанси на взаємовигідний результат для всіх сторін; Це не вимагає від вас розкривати все; Це набагато менше стресу, ніж звернення до суду.

По результатах соціологічного дослідження виявилось, що більша частина населення України не знає про таку процедуру – як медіація. Але в той же час, коли кожному з респондентів була надана детальна інформація про процес, у них виникало бажання застосувати даний механізм урегулювання конфлікту на своєму житті. Також цікавим є те, що більше 90% респондентів вірять в ефективність медіації, і як пояснювали, це саме через те, що по завершенню процесу конфліктуючі сторони мають великий шанс прийти до спільного вигляду вирішення конфлікту, принцип конфіденційності, а також це економія фінансових ресурсів, якщо порівнювати з судомим процесом, та економія часу, і великий шанс зберегти відносини.

За статистичними даними Міністерства Юстиції України, щодо укладання шлюбів і розірвання їх, то Україна втрачає кожний рік від 3% до 5% сімей, саме через конфлікти. Інститут сім'ї поступово втрачає свою силу. Цю негативну тенденцію потрібно змінити, а саме на мою думку процедурою медіації.

На основі проаналізованого матеріалу конфліктності подружжя, причин розлучень, нормативно правової ситуації в країні, проведеними соціологічними дослідженнями на тему «Ефективності процедури медіації в сімейних конфліктах» та інтерв'ю з медіатором, маю намір зробити рекомендаційне

припущення задля покращення конфліктогенної ситуації в сім'ях громадян України. На сам перед потрібно популяризувати даний процес у свідомості українців. Потрібно , щоб люди розуміли його, та мали надію вирішити своє сімейне питання оминаючи насильницькі та травмуючі наслідки вирішення їх конфлікту. Потрібно на законному рівні прийняти процес медіації до стратегії розвитку інституту сім'ї. В даному випадку результатом процесу нехай буде не збереження шлюбу, а адекватне сприйняття проблеми, можливість висловити свої позиції та інтереси, зняти з себе психологічне напруження , та прийти к взаємному порозумінню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алешина Ю. Е. Цикл развития семьи: исследование и проблемы / Е.Ю. Алешина // Вестн. Моск. ун-та. – 2012. – №9. – С. 17–22.
2. Андреева Т. В. Семейная психология: Учеб. пособие. – СПб.: речь, – 2004. – 244 с.
3. Андреева Т. В., Кононов А. В. Распределение ролей в молодой семье / Андреева Т. В., Кононов А. В. Ананьевские чтения. – СПб.: изд-во университета, 2002 – 25-30с.
4. Авсиевич М.Т., Мельник Л.И. Супружеские конфликты и пути их преодоления. – Москва.: Материал в помощь лектору, 2008 – 22с.
5. Аллахвердова О.В., Иванова Е.Н., Карпенко А.Д. Пособие для начинающих тренеров в области коммуникации и разрешения конфликтов. – СПб.: Центр развития переговоров и мирных стратегий, 2002. – 44с.
6. Андриенко Е.В. Социальная психология: учебное пособие / Е.В. Андриенко / Под ред. В.А. Сластенина. – Москва.: АCADEMIA, 2000. – 264с.
7. Анцупов А.Я. Конфликтология: учебник для вузов / А.Я. Анцупов, А.И. Шипилов. – Москва.: ЭКСМО, 2009. – 512 с.
8. Артамонова Е.И. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования: Учебное пособие для вузов / Е.И. Артамонова, Е.В. Екжанова, Е.В. Зырянова и др. / под ред. Е.Г. Силиевой. – Москва.: Издательский центр «Академия», 2002. – 192с.
9. Бережная М.С. Психологические особенности межпоколенческого семейного конфликта // Сб. научных трудов Гос.НИИ семьи и воспитания. – Семья в России, – №3 – М., 2002. – 20с
10. Богданов Г.Т., Богданович Л.А., Полеев А.М., Супружеская жизнь: гармония и конфликты – 2-е изд. – Москва.: Профиздат, – 1991. – 175с.
11. Бородкин Ф. М., Коряк Н. М. Внимание: конфликт. – Новосибирск: Наука. Сиб. отделение, – 1989. Варга А. Я. Семейные мифы в практике

системной семейной психотерапии // Варга А. Я. Журн. практ. психолога. – 2011. – №2. – С. 65 – 76.

12. Вицын А.И. Третейский суд по русскому праву, историко-догматическое рассуждение. Москва., VERTE, – 2010. – С. 31.

13. Голод С.И. Семья и брак: историко-социальный анализ. – СПб, – 1998 – С.25–30

14. Гордийчук Н. Медиация как «обмен дарами»: к вопросу о защите интересов ребенка в семейных спорах. Москва., – 2017, – С. 109– 122.

15. Гребенников И.В. Основы семейной жизни: Учеб. пособие для пед. ин- тов. – Москва.: Просвещение, – 1991. – 157с.

16. Гришина Н.В. Психология конфликта: 2 изд. / Н.В. Гришина. – СПб.: Питер, – 2009. – 544 с.

17. Громова О. Н. Конфликтология. Курс лекций. – Москва.: Тандем, – 2001. – 180с.

18. Гурко Т.А. Становление института медиации в сфере семейных споров в России // Гурко Т.А. Журнальный гид. – 2016. –270с

19. Дмитриев А.В. Конфликтология / А.В. Дмитриев. – Москва.: Гардарики, – 2000. – 320 с.

20. Дойч М. Конструктивное разрешение конфликтов: принципы, обучение и исследование // Дойч М Психол. конфликта/ Сост. и общ. ред. н. В. Гришиной. - СПб.: Питер, – 2011. – С. 173–198.

21. Дорно И. В. Современный брак: проблемы и гармония. - Москва.: ОЛМа- Пресс, – 2008. – 200 с

22. Дружинин В.Н. Психология семьи: 3 изд. / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер – 2006. –176с.

23. Елизаров А.Н. К проблеме поиска основного интегрирующего фактора семьи / А.Н. Елизаров // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 1996. – №1. – С.42-49

24. Елизаров А.Н. Неблагополучная семья в рамках структурного подхода/ А.Н. Елизаров // Вестник психосоциальной и коррекционно-

реабилитационной работы. – 2002. – №1. – С. 36-44.

25. Елизаров А.Н. Роль духовных ценностных ориентаций в процессе интеграции семьи // Елизаров А.Н. Вестник Московского университета. – Серия 14. – Психология. – 1997. – №3. – С.59 – 67.

26. Елизаров А.Н. Ценностные ориентации неблагополучных семей – 1995. – №7. – С.93 – 99.

27. Еникеева Д. Счастье на двоих или психология брака, гл. несчастливый брак / Д. Еникеева – Москва.: «РИПОЛ КЛАССИК», – 1998. – 224 с.

28. Загайнова С.К. Современные проблемы и перспективы развития практической медиации в России: сборник статей. – Москва.: Инфотропик Медиа, – 2012. – С. 14– 24

29. Зеркин Д.П. Основы конфликтологии: курс лекций / Д.П. Зеркин. Ростов-на-Дону: «Феникс», – 2000. – 455 с.

30. Здрок О.Н. Семейная медиация: мировой опыт и перспективы развития в Республике Беларусь/ О.Н. Здрок// Право в современном белорусском обществе: Сб. науч. центр законодательства и правовых исслед. – Респ. Беларусь редкол. – 2015. – С. 316 – 323

31. Иванова М. С. Медиация как способ защиты прав и интересов супругов при расторжении брака : автореферат дис. кандидата юридических наук :12.00.03 /; [Место защиты: Моск. акад. экономики и права]. – Тверь, – 2014. – 27с.

32. Калмыкова Е. С. Психологические проблемы первых лет супружеской жизни. – 2011. – №4. – С. 55– 62.

33. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: учебное пособие / О.А. Карабанова. – Москва.: Гардарики. – 2005. – 320 с.

34. Карнеги Д. Как быть счастливым в семье [Текст] / Пер. с англ. П. Петрова. – Мн.: Попури, – 1996. – 431с.

35. Климантова Г.И. Проблемы молодой семьи в условиях

модернизации общества, – М.: – 2018. – С. 12– 14

36. Ковалев С. В. психология современной семьи. – Москва.: Просвещение, – 2002. – 208с.

37. Коментар президента Національної асоціації медіаторів України // Діана Проценко. – 2016 https://zn.ua/family/mediaciya-nakanune-vspleksa-sprosa-na-primirenie-256875_.html

38. Короткий В.И. Основы семейной психопедагогтики: курс лекций [Текст] / В.И. Короткий. – Архангельск: – 2003. – 178 с.

39. Кочетов А.И. Начало семейной жизни/ А.И. Кочетов. Мужчина и женщина, отношение полов/ А.А. Логинов – Мн.: Полымя, – 2013. – 121 – 224с.

40. Кратохвил С. Психотерапия семейно-сексуальных дисгармоний: Пер. с чешск. / Под ред. Г. С. Васильченко. – Москва.: Медицина, – 2002.

41. Крюкова Т.Л. Психология семьи: жизненные трудности и совладание с ними [Текст] / Т.Л. Крюкова, М.В. Сапоровская, Е.В. Куфтяк. – М.: – СПб.: Речь, – 2005. – 240 с.

42. Кудрявцев В.Н. Юридическая конфликтология. М.: Юрайт, – 2009. – С. 116.

43. Лисицын В.В. Полтора века медиации в России // Медиация и право. Посредничество и примирение. – Москва.: – СПб.: изд-во университета. – 2008. – 201с.

44. Мариновская И.Д. Конфликтология: учебное пособие / И.Д. Мариновская, В.Л. Цветков, А.А. Гришин. – М.: «Щит-М», – 2003. – 157 с.

45. Немов Р. С. Психология: В 3-х кн. Кн. 2, 3 – Москва.: Просвещение, – Владос, – 1995.

46. Посысоев Н. Н. Основы психологии семьи и семейного консультирования. – Москва.: Владос-Пресс, – 2009. – 279 с.

47. Психология и психотерапия семейных конфликтов. Хрестоматия: Учеб. пособие по психол. консультированию. - Самара: Бахрах– Москва, – 2010. – 78с

48. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования / под ред. Е.Г. Силяевой. – Москва.: Издательский центр «Академия», – 2002. – 192 с.
49. Райгородский Д.Я. Психология семьи. – Самара.: «БАХРАХ-М», – 2010. – 752 с.
50. Роджерс К. Психология супружеских отношений. Возможные альтернативы: Пер. с англ. – Москва.: Прогресс, Универс, – 2012. – 480 с.
51. Сатир В. Как строить себя и свою семью: Пер. с англ. - Москва.: Педагогика-Пресс, – 2003. – 192 с.
52. Старшенбаум Г. В. Сексуальная и семейная психотерапия.— Москва.: Высш. школа психологии, – 2003.—300 с
53. Сысенко В. А. Супружеские конфликты. – Москва.: Мысль – 1989. – 155 с.
54. Таймазов В. Медиация в Украине, первые шаги // Расчет. № 12. – 2008. – С. 14.
55. Харитонов А. Н. Семейный психоанализ как научно-практическое направление // Психол. вестник. – 2002. – №10. – С. 62-78.
56. Харитонов А. Н., Тимченко Г. Г. Психологическая помощь семьям. – Москва.: Военный ун-т, – 2012. – 302 с.
57. Целуйко В.М. Психология современной семьи. – Москва.: ГИЦ «ВЛАДОС», – 2004. – 167с.
58. Шнейдер Л. Б. Основы семейной психологии: Учеб. пособие. – Москва.: Изд- во Московского психолого-социального института, – 2012. – 928с.
59. Шнейдер Л.Б. Семейная психология: учебное пособие для вузов / Л.Б. Шнейдер. – М.: Академический проект, Екатеринбург: Деловая книга. – 2006. – 768 с.

60. Шуман С. Г., Шуман В. П. Семейные конфликты: причины, пути устранения. – Брест.: Лаборатория «Практической психологии и педагогики», – 1992. – 230с.

61. Эйдемиллер Э. Г., Добряков И. В., Никольская И. М. Семейный диагноз и семейная психотерапия: Учеб. пособие для врачей и психологов. - изд. 2-е, испр. и доп. - СПб.: Речь, – 2006. – 352с.

62. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи: монография / Э.Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис. – СПб.: Питер, – 2008. – 672 с.

63. Юрчук В.В. Современный словарь по психологии / В.В. Юрчук. – Минск.: Элайда, – 2000. – 704 с

64. Ядов В. А. Социологическое исследование: методология программа методы. М.: Наука, 2007. – 240 с.

65. Baucom, D.H., Shoham. Empirically supported couple and family interventions for marital distress and adult mental health problems// Journal of Consulting and Clinical Psychology, – 2008. – P. 53-88.

66. Bradbury, T.N., Rogge, R., & Lawrence, E. Reconsidering the role of conflict in marriage. NJ.: Erlbaum. – 2010. – P. 44– 65.

67. Fincham, F.D. Attributions and close relationships, Blackwell handbook of social psychology – Oxford, – 2010. – P.54-62

68. Fincham, F.D., Beach, S.R. Marital conflict: Implications for working with couples. – 1999 – P.47-77.

69. Gottman, J.M. The roles of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: Journal of Consulting and Clinical Psychology, – 1998 – P. 6-15.

70. Grych, J.H., Fincham, F.D. Interparental conflict and child development: Theory, research, and applications. – New York: Cambridge University Press. – 2003 – P. 27.

71. Howard, J.W., Dawes, R.M. Linear prediction of marital happiness//Personality and Social Psychology Bulletin, –1976. – P.478-480.

72. Karney, B.R., & Bradbury, T.N. The longitudinal course of marital quality and stability // Psychological Bulletin, – 1996. – P.34.

73. Koerner, K., Jacobson, N.J. Emotion and behavior in couple therapy // The heart of the matter: Perspectives on emotion in marital therapy – New York.: Brunner/Mazel. – 1986 – P. 207– 226.

74. Raush, H.L., Barry, W.A., Hertel, R.K. Communication, conflict, and marriage. – San Francisco.: Jossey-Bass – 1974. – P.124.

75. Thornton, B. Toward a linear prediction of marital happiness. // Personality and Social Psychology Bulletin, – 1976. – P.674-676.

76. Weiss, R.L., Heyman, R.E. A clinical-research overview of couple interactions. // The clinical handbook of marriage and couples interventions. – Brisbane, Australia: Wiley. – 1997. – P.14 – 44.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Анкета

Доброго дня! Мене звати Олексій. Я студент 5 курсу факультету соціології та права, кафедри соціологія за спеціалізацію «Урегулювання конфліктів і медіація» у Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". Звертаюся до Вас з проханням пройти моє опитування для магістерської дисертації. Прошу Вас уважно прочитати питання і відзначити ті варіанти відповідей, з якими Ви згодні. Бажано, якщо Ви будете походити тест зі своїм чоловіком / дружиною.

Опитування проводиться анонімно. Результати будуть використані виключно при підрахунку статистичних даних.

Заздалегідь дякую Вам за допомогу і співпрацю!

1. Вкажіть, будь ласка, скільки повних років ви заміжня / одружені:

---

2. Як би Ви могли оцінити Ваші взаємини в сім'ї:

- а) Дуже хороші;
- б) Хороші;
- в) Не дуже хороші;
- г) Погані;

3. У вашій родині прийнято обговорювати складності / проблеми?

- а) Так
- б) Найчастіше так, ніж ні
- в) Найчастіше ні, ніж так
- г) Немає
- д) Інше.

4. Чи часто у Вас виникають сімейні сварки?

- а) Так;
- б) Часто;
- в) Іноді;
- г) Рідко;

5. Як Ви зазвичай їх дозволяєте?**6. Чи були у Вас думки про розлучення?**

- а) Так, були часто
- б) Так були, але дуже рідко
- в) Ні, не було

6. Чи були у Вас думки про розлучення?

- а) Так, були часто
- б) Так були, але дуже рідко
- в) Ні, не було

7. Що Вас зупиняло? (Якщо на 6 питання Ви відповіли "Ні, не було, то пропустіть це питання)**8. Чи знаєте Ви, що є така процедура вирішення конфлікту, в якій нейтральна третя сторона сприяє добровільному взаємовигідному укладанні угоди між конфліктуючими сторонами?**

- а) Так, знаю
- б) Ні, дізнався вперше

9. Чи потрібна альтернативна процедура вирішення сімейних конфліктів?

- а) Так, повністю згоден
- б) Швидше так, ніж ні
- в) Скоріше ні, ніж так
- г) Повністю не згоден
- д) Важко відповісти
- е) Інше

10. Хотіли б Ви скористатися таким способом врегулювання конфліктів?

- а) Так
- б) Швидше так, ніж ні
- в) Скоріше ні, ніж так
- г) Важко відповісти
- д) Інше

11. Якби Ви знали, що 70% ситуацій вирішуються за допомогою медіації, то хотіли б скористатися таким способом врегулювання конфліктів?

- а) Так
- б) Ні
- в) Важко відповісти

12. Після процедури медіації змінилося б Ваше ставлення до рішення про розлучення?

- 1. Так, повністю згоден
- 2. Швидше так, ніж ні
- 3. Скоріше ні, ніж так
- 4. Важко відповісти
- 5. Інша

Вкажіть, будь ласка, Ваш вік _____

Вашу стать

- а) Чоловіча
- б) Жіноча

Додаток 2***Питання для поглибленого інтерв'ю***

1. Розкажіть про себе посаду, досвід роботи.
2. Як давно ви працюєте з подружніми конфліктами?
3. З якими проблемами найчастіше стикаються подружжя?
4. Чи часто подружжя вдаються до застосування медіації для врегулювання своїх суперечок?
5. Чи є статистичні дані щодо застосування медіації подружжям, що знаходяться в ситуації конфлікту / розлучення (що відображають ефективність цього методу)?
6. У чому на Ваш погляд ефективність застосування медіації?
7. Які справи на сьогоднішній день ситуація з нормативним регулюванням діяльності медіаторів подружніх суперечок?
8. У чому ви бачите переваги медіації при вирішенні судових спорів в області сімейного права?
9. Якими на Ваш погляд якостями повинен володіти практикуючий медіатор?
10. Як Ви вважаєте, що необхідно зробити, щоб чоловік і дружина частіше зверталися до медіаторів, ніж розлучалися?